

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувачка кафедри
д. е. н. Лоханова Н. О.
(підпис)
“ ” _____ 20__р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою «Облік, аудит і податковий консалтинг»
(назва освітньої програми)

на тему: «Облік і контроль кредиторської заборгованості: теорія та практика
(на прикладі ТОВ «АКМЕГА»))»

Виконавець:

студентка факультету менеджменту, обліку
та інформаційних технологій, 4 курсу, 41
групи

Тішанська Маргарита Олександрівна
(прізвище, ім'я, по-батькові) (підпис)

Науковий керівник:

кандидат економічних наук, доцент
(науковий ступінь, вчене звання)

Сиротенко Наталія Анатоліївна
(прізвище, ім'я, по-батькові) (підпис)

Одеса 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАННОСТІ.....	5
1.1. Визначення, класифікація та оцінка кредиторської заборгованості.....	5
1.2. Облік кредиторської заборгованості.....	13
1.3. Програмне забезпечення для обліку кредиторської заборгованості.....	17
1.4. Дискусійні питання обліку кредиторської заборгованості.....	23
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАННОСТІ У ТОВ «АКМЕГА».....	26
2.1. Загальна економічна характеристика ТОВ «АКМЕГА».....	26
2.2. Методика обліку кредиторської заборгованості у ТОВ «АКМЕГА»...	33
2.3. Напрями удосконалення системи обліку кредиторської заборгованості у ТОВ «АКМЕГА».....	40
РОЗДІЛ 3. КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАННОСТІ.....	43
3.1. Система контролю кредиторської заборгованості.....	43
3.2. Контроль кредиторської заборгованості у ТОВ «АКМЕГА».....	47
3.3. Напрями удосконалення контролю кредиторської заборгованості	49
3.4. Аналіз кредиторської заборгованості	52
ВИСНОВКИ.....	63

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
ДОДАТКИ.....	72

ВСТУП

Актуальність теми. Успішне функціонування будь-якого підприємства багато в чому залежить від ефективного управління грошовими потоками та фінансовими ресурсами. Важливим елементом цього процесу є належний облік і контроль кредиторської заборгованості — зобов'язань суб'єкта господарювання перед контрагентами за отримані товари, роботи та послуги. Відсутність належного контролю над кредиторськими боргами може призвести до порушення платіжної дисципліни, нарахування штрафних санкцій, погіршення ділових взаємовідносин та становити загрозу для фінансової стабільності підприємства. Тому питання створення дієвої системи обліку та контролю кредиторської заборгованості набуває неабиякої актуальності для забезпечення прозорості фінансових операцій, оптимізації грошових потоків і сталого розвитку суб'єкта господарювання.

Проблематика обліку і контролю кредиторської заборгованості завжди перебувала у фокусі уваги науковців та практиків. Зокрема, вчені-економісти Бутинець Ф. Ф., Калюга Є. В., Максимова В. Ф. наголошували на важливості своєчасного та достовірного відображення кредиторських боргів як запоруки фінансової стійкості підприємства. Крім того, як зазначають Бурченков О. В., Петренко Н. І., Ярова В. В., належний контроль за станом кредиторської заборгованості є невід'ємним елементом системи управління суб'єктом господарювання. Проте, динамічний розвиток інформаційних технологій, оновлення законодавчого поля, зміни методичних підходів зумовлюють необхідність постійного вдосконалення відповідних облікових та контрольних процедур.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є вивчення теоретичних засад та практичних аспектів обліку і контролю кредиторської заборгованості, а також обґрунтування напрямів удосконалення цих процесів на підприємстві ТОВ «АКМЕГА».

Для досягнення поставленої мети передбачено виконання таких завдань:

- дослідити визначення, класифікацію та методику оцінки кредиторської заборгованості;

- розглянути особливості кредиторської заборгованості;
- ознайомитися з питанням автоматизації обліку кредиторської заборгованості та дискусійні питання;
- вивчити методику обліку кредиторської заборгованості на прикладі ТОВ «АКМЕГА»;
- розглянути напрями вдосконалення обліку у ТОВ «АКМЕГА»;
- дослідити теоретичні аспекти контролю кредиторської заборгованості;
- розглянути контроль заборгованості на прикладі ТОВ «АКМЕГА»;
- проаналізувати основні показники кредиторської заборгованості;
- визначити напрями вдосконалення контролю у ТОВ «АКМЕГА».

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є процеси обліку та контролю кредиторської заборгованості на підприємстві. Предметом дослідження виступають теоретико-методичні засади та практичні аспекти організації і системи обліку і контролю кредиторських зобов'язань суб'єкта господарювання.

Методи дослідження. У роботі використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема: аналіз і синтез, індукцію та дедукцію — для дослідження теоретичних основ обліку та контролю; горизонтальний та вертикальний аналіз — для вивчення динаміки і структури кредиторської заборгованості; графічний метод — для наочного представлення результатів аналізу та ін.

Інформаційна база дослідження. Інформаційну основу роботи становлять законодавчі та нормативні акти у сфері бухгалтерського обліку і контролю, наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених, матеріали періодичних видань, ресурси мережі Інтернет. Для вивчення практичних питань використано установчі документи, облікову політику, фінансову звітність, дані синтетичного та аналітичного обліку ТОВ «АКМЕГА».

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНІСТІ

1.1. Визначення, класифікація та оцінка кредиторської заборгованості

Кредиторська заборгованість є одним із суттєвих зобов'язань підприємства. Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», кредиторська заборгованість — це зобов'язання підприємства перед іншими юридичними та фізичними особами, що виникли внаслідок минулих подій і погашення яких, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства в майбутньому, що втілюють у собі економічні вигоди [29].

Простіше кажучи, кредиторська заборгованість — це зобов'язання підприємства перед контрагентами (постачальниками, підрядниками, працівниками, бюджетом тощо) за отримані товари, роботи, послуги та інші операції.

Походженню кредиторської заборгованості приділяється значна увага в наукових дослідженнях. У сучасній економічній літературі існує багато тлумачень кредиторської заборгованості (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Визначення поняття «кредиторська заборгованість» різними науковими
діячами

№	П.І.Б. автора	Тлумачення поняття «кредиторська заборгованість»
1	2	3
1.	Бланк І. А [4, с. 162]	Кредиторська заборгованість — це поточні зобов'язання підприємства, що відображають його заборгованість перед господарськими партнерами з комерційних операцій; з розрахунків, нарахованих до оплати тощо.
2.	Василенко Ю. А. та Чебанова Н. В. [38, с. 413].	Розуміють це поняття так: кредиторська заборгованість — це особлива частина майна організації, що є предметом обов'язкових правовідносин між організацією і її кредиторами. Організація володіє і користується кредиторською заборгованістю, але вона зобов'язана повернути чи виплатити цю частину майна кредиторам, що мають права вимоги на неї. Ця частина майна — це борги організації, чуже майно, чужі кошти, що є у володінні організації-боржника.

Продовження табл. 1.1

1	2	3
3.	Власова І. О. [9, с. 23]	«Що ж стосується кредиторської заборгованості, то фінансисти, визнаючи її як один з видів джерел оборотних коштів, розділяють позикові джерела (до них відноситься заборгованість по кредитах і позиках) і залучені, до складу яких входить кредиторська заборгованість. Її види визначені лише відповідно до однорідних груп контрагентів: постачальників, підрядчиків, бюджету, позабюджетних фондів»
4.	Гончарук Р. П. [12, с. 49]	Пропонує визначати кредиторську заборгованість як «складову кругообігу капіталу, котра виступає предметом обов'язкових правовідносин між боржником і його кредитором, що виникли на стадії постачання і мають гривневий еквівалент»
5.	Голов С. Ф. та Костюченко В. М. [11, с. 320]	Це суми, які нараховуються постачальникам за купівлю у них товарів або послуг в кредит

Отже, кредиторська заборгованість — це ресурси, отримані підприємством у процесі його господарської діяльності у вигляді товарів, робіт або послуг, отримані підприємством у процесі його господарської діяльності, які повинні бути погашені у визначений термін відповідно до укладеного договору.

Кредиторська заборгованість виникає при отриманні товарів, робіт або послуг від постачальників або підрядників і згодом оплачується. Кредиторська заборгованість відображає вартість отриманих товарів, робіт чи послуг, яка повинна бути не меншою за їхню собівартість. Вона нараховується одразу після отримання товарів, робіт або послуг і погашається протягом строку, визначеного в договорі.

Надмірне зростання кредиторської заборгованості може призвести до зниження фінансової стійкості та ділової репутації організації, оскільки стягнення кредиторської заборгованості часто відбувається в судовому порядку.

На практиці кредитори використовують різноманітні дисконтні та бонусні схеми для заохочення дострокової оплати дебіторами отриманих товарів, робіт та послуг. Наприклад, знижка в розмірі 5% застосовується при передоплаті.

Для цілей бухгалтерського обліку кредиторська заборгованість класифікується за такими критеріями: умови погашення, мета виникнення заборгованості та строки погашення (рис. 1.1).

Для ілюстрації класифікації кредиторської заборгованості за видами наведено типову структуру, що відображається в розділі III пасиву балансу (Форма 1):

Поточні зобов'язання — це короткострокові зобов'язання підприємства, які повинні бути погашені протягом одного операційного циклу або протягом 12 місяців з дати балансу. Вони включають:

- Короткострокові зобов'язання за товари, роботи, послуги (борги постачальникам та підрядникам);
- Зобов'язання за розрахунками з бюджетом (податки та збори, які підлягають сплаті);
- Страхові платежі (внески до фондів соціального та медичного страхування);
- Зобов'язання з виплати заробітної плати (невиплачена зарплата працівникам);
- Авансові платежі (отримані аванси від покупців та замовників);
- Зобов'язання за договорами з учасниками виставок;
- Внутрішні розрахунки (між підрозділами підприємства);
- Зобов'язання зі страхової діяльності (за договорами страхування).

Наступна класифікація зобов'язань може включати довгострокові зобов'язання, такі як кредити банків, випущені облігації, відстрочені податкові зобов'язання тощо. Ці зобов'язання розраховані на термін більше одного року.

Правильне управління зобов'язаннями є важливим для забезпечення фінансової стійкості підприємства та підтримання ліквідності. Своєчасне погашення зобов'язань допомагає зберегти довіру кредиторів і партнерів, уникнути штрафних санкцій та зберегти репутацію надійного контрагента. Водночас, ефективне управління зобов'язаннями також передбачає збалансування між залученням зовнішніх джерел фінансування та генеруванням внутрішніх грошових потоків для обслуговування боргів.

Для підприємства важливо ретельно аналізувати структуру зобов'язань та стежити за показниками боргового навантаження, такими як коефіцієнт фінансового

левериджу та коефіцієнт покриття відсотків. Це дозволить уникнути надмірної заборгованості та забезпечити стійкість фінансової позиції в майбутньому.

Рис. 1.1. Класифікація кредиторської заборгованості

Джерело: складено автором на основі джерела [12]

Незважаючи на довгу історію існування кредиторської заборгованості та стан її досліджень, у сучасній науковій літературі немає єдиної думки щодо тлумачення цього поняття. Так, Бутинець Ф. Ф. розглядає кредиторську заборгованість, як форму розрахунку за товари і послуги, які придбаються у ході операцій компанії, що періодично повторюються і використовуються у виробництві чи для перепродажу [7].

Порівняємо трактування кредиторської заборгованості у різних сферах діяльності (табл.1.2)

Таблиця 1.2

Поняття «кредиторська заборгованість» у різних сферах діяльності

Кредиторська заборгованість — це	
У бухгалтерському обліку	заборгованість підприємства іншим юридичним і фізичним особам, що виникла в результаті здійснених раніше операцій, оцінена в гривнях і щодо якої у підприємства існують зобов'язання її погашення в певний строк [33].
З точки зору у аудиті	найвагоміша частина зобов'язань підприємства, до яких включаються довгострокові і поточні зобов'язання [1].
У фінансовому менеджменті	заборгованість, яка може трансформуватися у додаткове та відносно дешеве джерело залучення ресурсів [2].
З точки зору у аналізі господарської діяльності	борг підприємства, діяльність якого аналізується, іншим підприємствам, установам, а також фізичним особам, внаслідок напруженості фінансового стану підприємства [14].
Правова категорія	особлива частина майна, що є предметом обов'язкових правовідносин між організацією та її кредиторами [19].

Джерело: складено автором на основі джерел [35, 1, 2, 14, 19]

Слід розуміти різницю кредиторської заборгованості та зобов'язань. Оскільки, зобов'язання – дещо ширша економічна категорія, ніж кредиторська заборгованість.

Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» [30], кредиторська заборгованість первісно оцінюється за фактичною сумою зобов'язання та визнається в балансі. Іншими словами, кредиторська заборгованість первісно оцінюється за сумою грошових коштів або їх еквівалентів, сплачених у ході господарської діяльності підприємства для погашення існуючих зобов'язань.

Наприклад, підприємство отримує партію товарів від постачальника на суму 120 000 грн (без ПДВ). Первісна вартість кредиторської заборгованості перед цим постачальником становитиме 120 000 грн.

Бухгалтерська проводка.

Дт 281 «Товари на складі» – 120 000 грн.

Кт 631 «Розрахунки з вітчизняним постачальником» – 120 000 грн.

Зобов'язання в іноземній валюті відображаються в балансі за офіційним курсом на дату виникнення зобов'язання. Якщо обмінний курс згодом змінюється, вартість визначається на кожну дату балансу.

Наприклад, підприємство купує обладнання у німецького контрагента за 20 000 євро. Офіційний обмінний курс на дату операції становить 1 євро = 37,45 грн. Первісна вартість кредиторської заборгованості буде такою:

$20\,000 \text{ євро} * 37,45 \text{ грн./євро} = 749\,000 \text{ грн.}$

Бухгалтерська проводка.

Дт 154 «Придбання нематеріальних активів»

Кт 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками» — 749 000 грн.

Якщо є впевненість, що сума до сплати перевищить суму первісно визнаного зобов'язання, підприємство збільшує суму до сплати на відповідну суму. Це збільшення визнається як витрати періоду.

Прострочена кредиторська заборгованість списується на підставі службової записки керівника підприємства або рішення уповноваженої особи:

Дт 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»

Кт 716 «Відшкодування раніше списаних активів».

Ефективне управління кредиторською заборгованістю є важливим для забезпечення фінансової стабільності компанії. Надмірна або прострочена кредиторська заборгованість може негативно вплинути на репутацію компанії та призвести до фінансових санкцій з боку постачальників.

Для належного управління кредиторською заборгованістю рекомендується:

1. Завжди слідкувати за термінами погашення заборгованості та вчасно сплачувати рахунки;
2. Розробляти прогнози грошових потоків, щоб забезпечити наявність коштів для здійснення платежів;
3. Підтримувати зв'язок з постачальниками для перегляду умов оплати та можливої реструктуризації боргу;

4. Регулярно аналізувати структуру кредиторської заборгованості за строками погашення, валютою та контрагентами;

5. Впровадити систему попереджень та штрафних санкцій для внутрішнього контролю за прийняттям нових зобов'язань.

Крім того, використання сучасних інформаційних систем обліку значно полегшує процес управління кредиторською заборгованістю, забезпечуючи автоматизацію обліку, звітності та аналізу. Загалом, грамотне управління кредиторською заборгованістю дозволяє компаніям підтримувати репутацію надійного партнера, уникати штрафних санкцій та підтримувати добрі стосунки з діловими партнерами.

Згідно з Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ), кредиторська заборгованість розглядається як фінансове зобов'язання підприємства. Облік та розкриття інформації про кредиторську заборгованість регулюється низкою стандартів МСФЗ.

При первісному визнанні кредиторська заборгованість оцінюється за справедливою вартістю отриманих товарів чи послуг відповідно до МСФЗ 9 «Фінансові інструменти». Якщо справедлива вартість недоступна, то використовується теперішня вартість майбутніх грошових потоків, що будуть сплачені для погашення зобов'язання.

Після первісного визнання кредиторська заборгованість оцінюється за амортизованою собівартістю із застосуванням методу ефективної ставки відсотка згідно з МСФЗ 9. Цей метод розподіляє витрати на виплату відсотків протягом відповідного періоду для отримання постійної періодичної ставки відсотка на залишок зобов'язання [25].

МСФЗ вимагає розкривати в примітках до фінансової звітності інформацію про кредиторську заборгованість, зокрема:

- Облікову політику щодо первісного визнання та подальшого обліку (МСФЗ 1 «Подання фінансової звітності») [22].

- Суму кредиторської заборгованості за видами контрагентів (постачальники, підрядники, працівники, бюджет тощо).

- Терміни погашення зобов'язань.
- Суми за валютами звітності.
- Суми, забезпечені заставою або іншими формами гарантії.
- Фактори, що вплинули на зміни у розмірі кредиторської заборгованості

протягом звітного періоду.

- Інформацію про резерви під кредиторську заборгованість (МСФЗ 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи») [21].

- Інформацію про кредиторську заборгованість за кредитами/позиками як фінансових зобов'язань (МСФЗ 9).

- Інформацію про кредиторську заборгованість перед покупцями за договорами реалізації (МСФЗ 15 «Дохід від договорів з клієнтами») [23].

- Інформацію про орендні зобов'язання як частину кредиторської заборгованості (МСФЗ 16 «Оренда») [24].

Таке розкриття покликане забезпечити зрозумілість та прозорість фінансової звітності для користувачів щодо обсягів, термінів, складу та інших характеристик кредиторської заборгованості підприємства.

Розмір кредиторської заборгованості залежить від низки внутрішніх та зовнішніх факторів:

Внутрішні фактори:

- Платіжна дисципліна компанії та політика управління грошовими потоками;

- Вибір постачальника та умови контракту (відстрочка платежу);

- Застосування режимів пені та штрафів за прострочення платежів.

Зовнішні фактори:

- Інфляційні процеси та девальвація національної валюти;

- Державна грошово-кредитна політика (процентні ставки, доступність кредитних ресурсів);

- Податкове навантаження на підприємства.

- Внутрішня політична та економічна нестабільність.

На розмір кредиторської заборгованості також впливають галузеві фактори (сезонність, виробничі цикли) та масштаби господарської діяльності компанії.

Регулярний моніторинг факторів, що впливають на кредиторську заборгованість, може допомогти управляти кредиторською заборгованістю та вчасно вживати заходів для запобігання фінансовим ризикам.

1.2. Особливості обліку кредиторської заборгованості

Кредиторська заборгованість має ряд специфічних характеристик, які відрізняють її від інших видів зобов'язань підприємств. Основними характеристиками кредиторської заборгованості є її безоплатність та строковість.

Облік кредиторської заборгованості відображається за допомогою типових кореспонденцій рахунків:

1. Визнання кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги:
 - Дебет рахунків витрат (23, 91, 92, 93, 94);
 - Кредит рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».
2. Погашення кредиторської заборгованості грошовими коштами:
 - Дебет рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»;
 - Кредит рахунків грошових коштів (30, 31).
3. Визнання кредиторської заборгованості перед бюджетом з податків та зборів:
 - Дебет рахунків витрат (92, 93, 94);
 - Кредит рахунку 64 «Розрахунки за податками і платежами».
4. Погашення заборгованості перед бюджетом:
 - Дебет рахунку 64 «Розрахунки за податками і платежами»;
 - Кредит рахунків грошових коштів (30, 31).
5. Визнання кредиторської заборгованості за розрахунками зі страхування:
 - Дебет рахунків витрат (92, 93, 94);
 - Кредит рахунку 65 «Розрахунки за страхуванням».

6. Погашення заборгованості зі страхування:
 - Дебет рахунку 65 «Розрахунки за страхуванням»;
 - Кредит рахунків грошових коштів (30, 31).
7. Визнання кредиторської заборгованості з оплати праці:
 - Дебет рахунку 66 «Розрахунки з оплати праці»;
 - Кредит рахунку 64 «Розрахунки за податками і платежами».
8. Погашення заборгованості з оплати праці:
 - Дебет рахунку 66 «Розрахунки з оплати праці»;
 - Кредит рахунків грошових коштів (30, 31).
9. Визнання кредиторської заборгованості за розрахунками з учасниками:
 - Дебет рахунку 69 «Доходи майбутніх періодів»;
 - Кредит рахунку 67 «Розрахунки з учасниками».
10. Погашення заборгованості перед учасниками:
 - Дебет рахунку 67 «Розрахунки з учасниками»;
 - Кредит рахунків грошових коштів (30, 31).

Своєчасний та коректний облік кредиторської заборгованості забезпечує контроль над зобов'язаннями підприємства та допомагає уникнути штрафних санкцій.

Слід розуміти, що, на відміну від позикових коштів або випущених цінних паперів, кредиторська заборгованість не передбачає сплати відсотків або інших витрат у вигляді плати за користування позиковими ресурсами. Протягом періоду існування зобов'язання перед постачальником або підрядником компанія не несе жодних додаткових витрат, окрім можливих штрафних санкцій за несвоєчасну оплату. Той факт, що кредиторська заборгованість є безкоштовною, є важливою перевагою порівняно з іншими джерелами покриття поточних потреб у грошових коштах.

Особливості кредиторської заборгованості можна розглянути з різних аспектів:

1. З правової точки зору, кредиторська заборгованість виникає на підставі цивільно-правових договорів (купівлі-продажу, підряду, оренди тощо) та

регулюється Цивільним кодексом України [37] та іншими нормативно-правовими актами.

2. З економічної точки зору, кредиторська заборгованість є джерелом фінансування поточної діяльності підприємства та одним з елементів кругообігу оборотних активів. Проте, надмірне нагромадження кредиторської заборгованості може негативно вплинути на фінансову стійкість та платоспроможність підприємства [32].

3. З облікової точки зору, кредиторська заборгованість підлягає обов'язковому відображенню у складі поточних зобов'язань у балансі підприємства та розкриттю відповідної інформації у примітках до фінансової звітності відповідно до вимог Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку [26].

4. З точки зору управління, кредиторська заборгованість потребує постійного моніторингу та контролю за термінами її погашення, адже її прострочення може призвести до застосування штрафних санкцій, втрати ділової репутації та ускладнення відносин з контрагентами [20].

Ще однією особливістю кредиторської заборгованості є термін її погашення. Всі платежі підприємства повинні здійснюватися відповідно до умов договору з чітко визначеними термінами оплати за отримані товари, роботи та послуги. Також її тимчасовий і короткостроковий характер. Це пов'язано з тим, що через характер зобов'язання грошове зобов'язання підприємства не виконується протягом певного короткого проміжку часу. Тривале існування кредиторської заборгованості становить систематичну фінансову проблему для підприємства та створює додаткові ризики штрафних санкцій і претензій кредиторів.

Хоча кредиторську заборгованість часто називають джерелом боргового фінансування господарської діяльності, її нарахування не передують отриманню фінансування в повному розумінні цього терміну. Водночас, виникнення кредиторської заборгованості є фактично результатом запозичення ресурсів у постачальників та підрядників у вигляді товарного (товарно-грошового) кредиту в тимчасове користування, що призводить до виникнення фінансового зобов'язання перед постачальником або підрядником.

На відміну від традиційних фінансових кредитів, які вимагають забезпечення у вигляді нерухомості або майнових прав, кредиторська заборгованість не вимагає обов'язку виконання забезпеченого зобов'язання. Більше того, для її створення та відображення компаніям не потрібно надавати жодної спеціальної документації, окрім первинних бухгалтерських документів, в яких зазначено суму заборгованості перед кредиторами та строки її погашення.

Ще однією особливістю кредиторської заборгованості є її важливість для забезпечення безперервності операційного циклу підприємства. Тимчасово запозичуючи товари та інші цінності з наступним поверненням, підприємство може продовжувати свою господарську діяльність, навіть якщо власних обігових коштів не вистачає. Кредиторська заборгованість виступає своєрідним «фінансовим буфером» і допомагає підтримувати ліквідність компанії.

Аналізуючи кредиторську заборгованість, слід також враховувати її потенційний вплив на податкові зобов'язання компанії та визначення бази оподаткування податком на прибуток. Зниження вартості фактично отриманих товарів і послуг у кредиторській заборгованості призведе до зниження загальних витрат у звітному періоді. Відповідно, зниження витрат призведе до завищення податкового зобов'язання з податку на прибуток. Коригування (збільшення) суми кредиторської заборгованості призведе до збільшення загальних витрат та зменшення податкового зобов'язання.

Окрім цих специфічних характеристик кредиторської заборгованості, варто також відзначити важливість кредиторської заборгованості у формуванні показників фінансового стану та ліквідності компанії. Оптимальний рівень кредиторської заборгованості може позитивно впливати на фінансові показники, покращувати оборотність оборотних активів та підвищувати прибутковість.

З іншого боку, некероване та надмірне накопичення підприємствами кредиторської заборгованості є однією з типових ознак фінансової кризи. Надмірна заборгованість може спровокувати погіршення фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності підприємства.

Тому раціональне та збалансоване управління кредиторською заборгованістю має вирішальне значення для успіху підприємства. Її обсяг, структура та динаміка повинні ретельно контролюватися, дотримуватися певних лімітів, а відхилення від запланованих показників повинні негайно усуватися.

Ще одна особливість полягає в тому, що кредиторська заборгованість може бути своєрідним індикатором надійності постачальника. Накопичення простроченої заборгованості перед певним постачальником є ознакою недостатньої платоспроможності постачальника і може загрожувати припиненням ділових відносин. Тому компанії повинні постійно контролювати стан розрахунків зі своїми постачальниками.

На практиці в деяких випадках зобов'язання перед кредиторами виникають ще до початку фактичної операції. Це відбувається, наприклад, коли компанія здійснює передоплату за товари або послуги після підписання договору. У такому випадку у покупця виникає дебіторська заборгованість, а у продавця — відповідний борг. Ці суми зараховуються і погашаються після поставки товару або виконання роботи чи надання послуги.

Слід також зазначити, що термін «кредиторська заборгованість» не є синонімом боргу в юридичному розумінні. Адже борг — це грошове зобов'язання однієї сторони (боржника) перед іншою стороною (кредитором), розмір, строки та склад якого визначені договором, законом або іншим правовим актом.

Таким чином, кредиторська заборгованість займає особливе місце в структурі пасивів компанії та має низку унікальних характеристик, які вимагають виваженого підходу до управління для мінімізації фінансових ризиків та забезпечення стабільної господарської діяльності.

1.3. Програмне забезпечення для обліку кредиторської заборгованості

Зі стрімким розвитком інформаційних технологій питання автоматизації облікових процесів стає все більш актуальним для сучасних компаній. Облік

кредиторської заборгованості не є винятком і може бути значно спрощений та прискорений за допомогою спеціалізованих програмних рішень.

Автоматизовані системи обліку кредиторської заборгованості передбачають використання комп'ютерного програмного забезпечення, яке управляє всім циклом обліку кредиторської заборгованості, від первинної реєстрації договірних зобов'язань до підготовки звітності. Такий підхід значно підвищує оперативність обробки даних, знижує ризик помилок у розрахунках, полегшує процес моніторингу та аналізу заборгованості.

Процес автоматизації обліку кредиторської заборгованості передбачає:

1. Формування первинних документів в електронному вигляді (рахунків, актів виконаних робіт, податкових накладних тощо), що забезпечує швидке введення даних в облікову систему.

2. Використання електронного документообігу для обміну первинними документами з контрагентами, що прискорює процес обліку та створює передумови для подальшої автоматизації розрахунків [28].

3. Ведення аналітичного обліку кредиторської заборгованості в розрізі контрагентів, термінів погашення, валют розрахунків тощо за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення.

4. Автоматизований контроль термінів погашення заборгованості та нагадування про необхідність сплати, що дозволяє уникнути прострочень та пені [36].

5. Формування звітності щодо стану розрахунків, аналіз кредиторської заборгованості за різними параметрами в автоматичному режимі.

6. Інтеграцію модуля обліку кредиторської заборгованості з іншими модулями бухгалтерської програми (банк, каса, склад тощо) для відображення господарських операцій в єдиній інформаційній системі.

Сучасні бухгалтерські інформаційні системи надають набір інструментів для повної автоматизації обліку кредиторської заборгованості. До основних можливостей таких програм можна віднести наступні:

1. формування та аналітичний облік кредиторської заборгованості в розрізі контрагентів, видів заборгованості, термінів погашення тощо
2. автоматичний розрахунок курсових різниць для заборгованості в іноземній валюті
3. контроль термінів погашення, відстеження простроченої заборгованості та підготовка відповідних звітів і повідомлень.
4. розподіл і видалення резервів під безнадійну заборгованість.
5. автоматичний облік операцій по рахунках дебіторів.
6. підготовка депозитних документів для оплати рахунків.
7. підготовка регуляторних звітів за угодами з кредиторами.
8. зберігання важливих документів в електронному вигляді.
9. інформаційна безпека та контроль доступу між користувачами.

Використання автоматизованих систем значно економить час і працю бухгалтерів, яким доводиться вручну виконувати всі завдання, пов'язані з кредиторською заборгованістю. Це також виключає ризик помилки через людський фактор при великих обсягах платежів.

Важливим аспектом автоматизації бухгалтерського обліку є можливість інтеграції бухгалтерського програмного забезпечення з іншими корпоративними інформаційними системами: наприклад, CRM, ERP та електронним документообігом. Така інтеграція даних підвищує якість і ефективність управлінської звітності та полегшує прийняття рішень.

Сьогодні ринок бухгалтерського програмного забезпечення пропонує різноманітні системи, як локальні, так і хмарні, для автоматизації обліку кредиторської заборгованості. Серед найпопулярніших - BAS Бухгалтерія, ДЕБЕТ Плюс, iFin, MASTER: Бухгалтерія, Парус та IVANA [8].

Вибір конкретного програмного рішення залежить від потреб, масштабів діяльності та особливостей кожної компанії. Впровадження автоматизованої системи обліку кредиторської заборгованості, безсумнівно, позитивно вплине на загальний фінансовий стан компанії, оскільки підвищує ефективність управління

кредиторською заборгованістю, оптимізує взаєморозрахунки з постачальниками і мінімізує ризик несвоєчасного погашення заборгованості.

Окрім основних функцій створення реєстру кредиторської заборгованості та аналізу кредиторської заборгованості, якісні програмні продукти пропонують низку додаткових функцій для моніторингу та аналізу заборгованості. Зокрема, багато автоматизованих систем обліку кредиторської заборгованості включають інструменти ABC- та XYZ-аналізу.

ABC-аналіз дозволяє класифікувати кредиторську заборгованість відповідно до пріоритетності та важливості конкретного боргу. Високопріоритетні борги перед важливими постачальниками відносяться до групи А, менш важливі борги - до групи В, а решта боргів - до групи С.

XYZ-аналіз групує кредиторську заборгованість відповідно до стабільності та мінливості її сум: до групи Х належать найбільш стабільні зобов'язання, сума яких майже не змінюється, до групи Y - зобов'язання з циклічними коливаннями, до групи Z - нестабільні зобов'язання з хаотичними змінами. Поєднуючи результати ABC- та XYZ-аналізу, можна розробити оптимальні стратегії управління кредиторською заборгованістю для різних категорій кредиторської заборгованості [40].

Сучасні автоматизовані системи також можуть розраховувати низку фінансових показників і коефіцієнтів для оцінки стану кредиторської заборгованості. Основними з них є наступні:

- Коефіцієнт платоспроможності (покриття) - відношення поточних активів до поточних зобов'язань.
- Коефіцієнт абсолютної ліквідності - відношення грошових коштів та їх еквівалентів до поточної кредиторської заборгованості.
- Період обороту кредиторської заборгованості - період, протягом якого заборгованість залишається непогашеною.
- Частка кредиторської заборгованості в структурі поточних зобов'язань.
- Частка простроченої заборгованості.

Аналіз цих показників дозволяє об'єктивно оцінити платоспроможність компанії та виявити ризик виникнення критичної ситуації через збільшення заборгованості перед постачальниками.

У сучасних реаліях автоматизація обліку кредиторської заборгованості стає запорукою підвищення ефективності фінансової та операційної діяльності компанії. Своєчасний моніторинг стану зобов'язань, управління строками їх погашення, якісний аналіз структури та динаміки дозволяють приймати обґрунтовані бізнес-рішення для своєчасного виявлення та мінімізації потенційних ризиків.

Таким чином, впровадження програмних рішень для автоматизації бухгалтерського обліку є перспективним напрямком підвищення ефективності роботи облікового персоналу, оптимізації процесу контролю та аналізу кредиторської заборгованості та забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Автоматизація обліку кредиторської заборгованості передбачає використання спеціальних програмних продуктів та інформаційних систем для максимального полегшення та підвищення ефективності всіх облікових процедур та операцій, пов'язаних з цим видом зобов'язань підприємства.

Розглянемо приклад автоматизованого обліку кредиторської заборгованості в «BAS.Бухгалтерія». Спочатку в систему вводяться договори з постачальниками та основні документи про надання товарів і послуг (рахунки-фактури, акти виконаних робіт тощо). На їх основі автоматично формується реєстр для обліку нарахування кредиторської заборгованості. Система відстежує терміни оплати і створює реєстр неоплачених рахунків. Коли компанія оплачує рахунок, програма самостійно анулює заборгованість і створює відповідний запис.

Якщо постачальник виставляє рахунок в іноземній валюті, «BAS: Бухгалтерія» автоматично перераховує заборгованість за офіційним курсом на момент введення документа, а потім розраховує курсову різницю при зміні курсу.

Автоматично формуються всі записи аналітичного та синтетичного обліку, включаючи кредиторську заборгованість у розрізі контрагентів, строків та умов, а також видів накладних виробничих витрат. Для адміністративних цілей надаються спеціальні звіти.

Сучасні бухгалтерські програми, такі як BAS, DEBET Plus, Парус та IVANA, мають подібні функції, що дозволяють автоматизувати облік кредиторської заборгованості. Ці функції дозволяють значно прискорити та оптимізувати процес обліку, підвищити його точність та ефективність.

Впровадження автоматизованого обліку кредиторської заборгованості надає компаніям ряд суттєвих переваг:

- Економія трудових ресурсів бухгалтерії за рахунок автоматизації рутинних завдань.
- Мінімізація розрахункових і логічних помилок в обліку.
- Оперативний контроль термінів погашення заборгованості.
- Підвищення якості аналітичної звітності для прийняття управлінських рішень.
- Захист від випадкових змін облікових даних за допомогою систем безпеки.
- Інтеграція та уніфікація обліку кредиторської заборгованості для всієї групи компаній.

Таким чином, автоматизація обліку кредиторської заборгованості з використанням новітніх комп'ютерних технологій сприяє підвищенню ефективності фінансово-господарської діяльності компанії і є невід'ємною частиною бухгалтерського обліку в компанії.

Повна автоматизація обліку кредиторської заборгованості неможлива без спеціалізованого бухгалтерського програмного забезпечення та інтеграції з іншими інформаційними системами підприємства. Особливо важливою є комунікація за допомогою систем електронного документообігу.

Сучасні компанії відходять від паперового обміну первинними документами з бізнес-партнерами і переходять на електронні документи. Це значно підвищує ефективність транзакцій і запобігає втраті або пошкодженню важливих даних. Системи електронного документообігу дозволяють автоматично отримувати, обробляти та передавати рахунки-фактури, накладні, акти виконаних робіт та інші документи в електронному вигляді з використанням електронного цифрового підпису.

Інтеграція таких систем з автоматизованими системами обліку кредиторської заборгованості забезпечує безперервний автоматичний потік основних даних для формування рахунків. Бухгалтерська програма отримує всю інформацію з рахунків-фактур, виставлених постачальниками, з системи електронного документообігу та автоматично фіксує нарахування нових сум кредиторської заборгованості.

Повна автоматизація цього циклу також передбачає налагодження зв'язку програми з банківською системою компанії. Зокрема, при підключенні до банківської системи клієнта бухгалтерська програма може автоматично отримувати дані про платежі, здійснені компанією від імені її кредиторів, і відповідно формувати записи про погашення заборгованості.

Не менш важливим елементом комплексної автоматизації є створення єдиного автоматизованого інформаційного простору аналітичного обліку кредиторської заборгованості в групі взаємопов'язаних організацій. Впровадження хмарних сервісів дозволить кожному підрозділу групи формувати власні дані та інтегрувати звітність на рівні вищого керівництва.

Підсумовуючи, повна автоматизація процесу управління кредиторською заборгованістю можлива лише за умови створення інтегрованої та скоординованої інформаційної системи, яка об'єднує всі програмні продукти, що використовуються в компанії, і створює єдине середовище для обміну та інтеграції даних. Досягнення такого рівня інформатизації дозволить оптимізувати облікові процеси та підвищити якість управління фінансовими потоками.

1.4. Дискусійні питання обліку кредиторської заборгованості

Належний облік кредиторської заборгованості є одним із найскладніших завдань бухгалтерського обліку на підприємстві. Це пояснюється вагомим впливом такої заборгованості на фінансовий стан суб'єкта господарювання. В українських реаліях гостро постає проблема несвочасного погашення боргів перед кредиторами. Наявність кредиторської заборгованості є звичним явищем для будь-якого

підприємства, проте вона має бути під контролем і погашатися вчасно. Необхідно не допускати прострочення термінів платежів та уникати виникнення безнадійних боргів.

Питання організації обліку кредиторської заборгованості були предметом наукових досліджень таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як Бутинець Ф. Ф., Калюга Є. В., Москалюк Г.О. [27] наголошували на важливості своєчасного та достовірного відображення кредиторських боргів як запоруки фінансової стійкості підприємства. Крім того, як зазначають Ярмач О. В. та Прокудін К. О. належний контроль за станом кредиторської заборгованості є невід'ємним елементом системи управління суб'єктом господарювання [39].

Нерідко трапляються ситуації, коли підприємство демонструє високі показники прибутковості у звіті про фінансові результати. Проте, кредиторська заборгованість при цьому становить значну частку в структурі зобов'язань, а вільних грошових коштів на рахунках або зовсім немає, або їх обсяг є незначним. [18].

Така ситуація свідчить про неефективну фінансову стратегію, адже підприємство не має реальних ресурсів для погашення боргів перед контрагентами, банками, виплати заробітної плати, сплати податків та зборів. Причинами цього можуть бути як зовнішні фактори (економічна та політична нестабільність), так і внутрішні (відсутність ефективної політики управління кредиторською заборгованістю, не вигідні умови для кредиторів, неправильна цінова політика тощо).

Аналіз наукових праць дозволяє виокремити низку актуальних проблем обліку кредиторської заборгованості:

- Відсутність чіткої класифікації видів кредиторської заборгованості та їх співвідношення в загальній структурі, а також невизначеність збалансованості між кредиторською та дебіторською заборгованостями.
- Необхідність удосконалення аналітичного й синтетичного обліку кредиторської заборгованості, запровадження окремих регістрів замість спільного обліку з дебіторською заборгованістю.

- Неврегульованість питань обліку довгострокової кредиторської заборгованості.
- Розбіжності між бухгалтерським та податковим обліком при формуванні резерву сумнівних боргів.
- Відсутність практики створення резерву сумнівних боргів більшістю підприємств.
- Складнощі в оцінці безнадійної та сумнівної заборгованості, розрахунку резерву та процедури списання.

Для вдосконалення системи обліку та контролю кредиторської заборгованості науковці пропонують:

- Розширювати коло контрагентів для зменшення ризиків несплати.
- Здійснювати постійний моніторинг платоспроможності та ділової репутації потенційних кредиторів.
- Створювати резерв сумнівних боргів відповідно до облікової політики підприємства.
- Контролювати співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості.
- Встановлювати ліміти кредиторської заборгованості в цілому та на окремих контрагентів.
- Періодично проводити ревізії розрахунків і виявляти прострочену заборгованість.
- Здійснювати інвентаризацію заборгованостей згідно з вимогами.
- Запровадити в обліковій політиці чіткі критерії розмежування довгострокової та поточної кредиторської заборгованості.

Ретельно організований та контрольований облік кредиторської заборгованості дозволить підприємствам мати достовірну інформацію для управлінських рішень щодо оптимізації розрахунків із контрагентами.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАННОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «АКМЕГА»

2.1. Загальна економічна характеристика ТОВ «АКМЕГА»

У кваліфікаційній роботі суб'єктом, який досліджується, є ТОВ «АКМЕГА» (код ЄДРПОУ 32204995) — це підприємство, що діє на українському ринку з 2018 року та спеціалізується на дистрибуції товарів по догляду за автомобілями. Юридична адреса компанії знаходиться у м. Київ, на вул. Євгена Коновальця, 36-Е, приміщення 321.

Відповідно до кодів КВЕД, видами економічної діяльності ТОВ «АКМЕГА» є:

- 46.41 Оптова торгівля текстильними товарами (основний);
- 46.44 Оптова торгівля фарфором, скляним посудом і засобами для чищення;
- 46.49 Оптова торгівля іншими товарами господарського призначення;
- 46.75 Оптова торгівля хімічними продуктами;
- 46.90 Неспеціалізована оптова торгівля;
- 68.20 Надання в оренду та експлуатація власного чи орендованого нерухомого майна.

ТОВ «АКМЕГА» перебуває на загальній системі оподаткування, сплачуючи податок на додану вартість, податок на прибуток, єдиний соціальний внесок. Оподаткування регламентується Податковим кодексом України. (Додаток А).

Діяльність підприємства регламентується Статутом, згідно якого воно є юридичною особою за законодавством України, має самостійний баланс, рахунки в банках, печатку та інші необхідні атрибути. (Додаток Б).

У торговому портфелі ТОВ «АКМЕГА» присутні такі торгові марки з Польщі: DR.MARCUS INTERNATIONAL (засоби для ароматизації повітря в автомобілях, антифризні препарати, засоби для чищення і догляду), Tomasz Borkowski (щітки для

авто), OLSZEWSKI (ковпаки на колеса). Також компанія співпрацює з китайськими постачальниками мікрофібрових серветок та автокрісел.

Основними клієнтами ТОВ «АКМЕГА» є великі торговельні мережі України – ТОВ «Епіцентр», ТОВ «Сільпо», ТОВ «Нова лінія», ТОВ «Мегамаркет», ТОВ «АШАН», ТОВ «Новус», а також АЗС «Шелл», «КЛЮ», «Амік» та інші.

Компанія має добре налагоджені зв'язки з постачальниками товарів із Польщі та Китаю. Розвинута логістична інфраструктура та система дистрибуції дозволяє оперативно забезпечувати поставки необхідного асортименту продукції для своїх клієнтів по всій території України.

Підприємство постійно оновлює асортимент продукції та працює над розширенням клієнтської бази. Статутний капітал ТОВ «АКМЕГА» становить 1000,00 грн та належить засновнику — фізичній особі, Акимову Андрію Володимировичу.

Головною метою діяльності ТОВ «АКМЕГА» є розвиток та успіх бізнесу своїх клієнтів шляхом своєчасного забезпечення їх якісними товарами для догляду за автомобілями. Висококваліфіковані фахівці компанії здатні виконати завдання будь-якої складності завдяки професійному досвіду та знанням.

Рис. 2.1. Схематична структура управління підприємством

Джерело: складено автором на підставі даних підприємства

Управління компанією здійснюється на основі централізованого керівництва, що об'єднує всіх працівників (рис. 2.1). Безпосереднє управління підприємством здійснює генеральний директор. У повноваження генерального директора входять:

- визначення основних напрямків діяльності компанії;
- формування стратегії і тактики компанії;
- прийняття основних стратегічних рішень ведення бізнесу, вирішення спільних питань розвитку підприємства, що стосуються визначення перспектив роботи, планування діяльності, координації діяльності;
- ведення політики ціноутворення;
- формування, затвердження та розподіл бюджету компанії;
- найм та звільнення співробітників.

Усі працівники, які беруть участь у діяльності підприємства на підставі трудового договору, що регулює трудові відносини між працівником та підприємством згідно з чинним законодавством про працю, утворюють трудовий колектив.

Керівник керує діяльністю ТОВ «АКМЕГА», а бухгалтерська служба займається організацією та веденням обліку, своєчасною сплатою податків, складанням та поданням фінансової звітності до відповідних державних органів.

Директор компанії є справжнім лідером, наділеним відданістю справі, справедливістю та компетентністю. Структура підприємства включає різні відділи, такі як логістика, склад, транспортний відділ тощо.

Бухгалтерські функції покладені на бухгалтерію, очолювану головним бухгалтером. Він відповідає за бухгалтерський облік, ведення первинної документації, рух грошових коштів, інвентаризацію, реєстрацію податкових накладних, підготовку та подання фінансової та податкової звітності, тощо. Головний бухгалтер буде звітувати перед ним і допомагати йому виконувати ці обов'язки.

Для автоматизації бухгалтерського обліку використовується спеціалізоване програмне забезпечення BAS:Бухгалтерія. Звітність складається за допомогою М.Е.Дос, потім автоматично передається та відображається в електронному кабінеті платника податків. Компанія також використовує клієнт-банки для зручного отримання банківських виписок.

На підприємстві діє система фіксованої заробітної плати для працівників. Це означає, що розмір винагороди за виконану роботу є постійним і не залежить від обсягів виробництва, кількості відпрацьованих годин чи інших змінних показників.

Фіксована заробітна плата встановлюється для кожної посади на основі кваліфікації, досвіду та відповідальності співробітника.

Перевагою такої системи оплати праці є її стабільність та передбачуваність для працівників. Вони можуть розраховувати на гарантований дохід незалежно від коливань в обсягах роботи чи інших факторів. Це забезпечує їм відчуття фінансової безпеки та мотивує до ефективної діяльності. Фіксована заробітна плата спрощує адміністративні процеси, пов'язані з нарахуванням винагороди та плануванням витрат на оплату праці для роботодавця. Компанія може точно розрахувати та закласти ці витрати у бюджет.

Разом з тим, така система не завжди стимулює працівників до підвищення продуктивності праці, оскільки їх дохід не залежить від результатів роботи. Для посилення мотивації роботодавці можуть доповнювати фіксовану заробітну плату системою бонусів або премій за досягнення певних показників.

Також проведемо SWOT-аналіз діяльності підприємства для того, щоб виявити ключові сильні сторони підприємства – його конкурентні переваги, ресурсний потенціал, унікальні компетенції та досягнення, а також слабкі сторони – обмеження, недоліки, прогалини, які потребують негайного реагування та вдосконалення.

Крім того, така оцінка дозволяє отримати глибоке розуміння зовнішнього середовища компанії. Визначаються відповідні можливості для подальшого розвитку: нові технології, переваги, потенційні загрози – жорстка конкуренція, законодавчі обмеження, коливання попиту або інші ризики. Ретельний аналіз цих факторів дає змогу компанії адаптуватися до мінливих умов ринку та розробляти стратегії, які максимізують її сильні сторони та мінімізують слабкі. Крім того, такий аналіз допомагає виявити нові напрямки діяльності, ринкові ніші чи інноваційні підходи, які можуть забезпечити конкурентні переваги та стійке зростання в довгостроковій перспективі.

Результати SWOT-аналізу діяльності ТОВ «АКМЕГА» вказано у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Матриця SWOT-аналізу діяльності ТОВ «АКМЕГА»

Сильні сторони	Можливості
Наявність висококваліфікованого персоналу. Високий контроль якості. Оптимальне співвідношення ціна-якість. Хороша мотивація персоналу.	Розширення ринку за рахунок розширення географічної території пропонованих послуг. Збільшення попиту на внутрішньому ринку. Зміни рекламних технологій. Провал конкурентів.
Слабкі сторони	Погрози
Середня позиція в долі ринку Відсутність системи стратегічного планування Незначне використання маркетингових інструментів Недосконалість в рекламній політиці. Персонал не бере участь в прийнятті управлінських рішеннях. Неможливість побудови портрету споживача.	Посилення позицій конкурентів Збільшення податків. Політична та воєнна ситуації в країні. Уповільнення темпів економічного розвитку. Зміни курсів валют. Зростання банківського відсотку за кредит.

Джерело: складено автором на основі підприємства

Також, ТОВ «АКМЕГА» щорічно складає та подає фінансову звітність згідно додатку 1 НП(С)БО 1, який називається «Загальні вимоги до фінансової звітності» [29].

«Постанова про облікову політику» встановлює основні принципи, методи, правила, методи, схеми та процедури бухгалтерського обліку. Режим бухгалтерського обліку розробляється головним бухгалтером відповідно до чинного законодавства та затверджується директором.

На основі даних форм фінансової звітності за 2022-2023 рр. проведемо аналіз фінансової діяльності ТОВ «АКМЕГА» (Табл. 2.2). Фінансова звітність є ключовим джерелом інформації для оцінки фінансового стану, результатів діяльності та руху грошових коштів підприємства. Детальний аналіз звітності дозволить виявити тенденції, сильні та слабкі сторони, а також потенційні ризики та можливості для подальшого розвитку компанії.

Таблиця 2.2

Структурно-динамічний аналіз основних елементів формування фінансових
результатів ТОВ «АКМЕГА» за 2022-2023 роки

Показники	Сума, тис. грн.		Структура елементів формування чистого прибутку, %		Абсолютне відхилення, тис. грн	Зміна структури пунктів
	2022 рік	2023 рік	2022 рік	2023 рік		
1	2	3	4	5	6	7
1. Чистий дохід	52 222,7	80 425,2	100,00	100,00	28 202,5	-
2. Собівартість реалізованої продукції	22 789,8	35 380,4	43,64	44,00	12 590,6	+0,36
3. Валовий прибуток	29 432,9	45 044,8	56,36	56,00	15 611,9	-0,36
4. Адміністративні витрати	10 601,0	20 039,0	20,30	24,92	9 438,0	+4,62
5. Витрати на збут	1 174,0	1 783,0	2,25	2,22	609,0	-0,03
6. Прибуток від основної операційної діяльності	17 657,9	23 222,8	33,81	28,88	5 564,9	-4,93
7. Операційні доходи	8,8	27,8	0,02	0,03	19,0	+0,01
8. Операційні витрати	18 544,7	25 119,6	35,51	31,23	6 574,9	-4,28
9. Прибуток від операційної діяльності	53 522,0	81 894,0	102,49	101,83	28 372,0	-0,66
10. Фінансові доходи	12,3	24,7	0,02	0,03	12,4	+0,01
11. Фінансові витрати	-	-	-	-	-	-
12. Прибуток від звичайної діяльності	10 845,1	19 977,7	20,77	24,84	9 132,6	+4,07
13. Чистий прибуток	8 893,0	16 381,7	17,03	20,37	7 488,7	+3,34

Джерело: складено автором за даними додатку Е

Структурно-динамічний аналіз основних елементів формування фінансових результатів у таблиці 2.2 показав, що у 2023 році підприємство продемонструвало зростання чистого доходу на 28202,5 тис. грн або на 54% в порівнянні з 2022 роком.

Собівартість реалізованої продукції також зросла на 12590,6 тис. грн або на 55,2%. Однак, питома вага собівартості у структурі чистого доходу зросла лише незначно - на 0,36 в.п. до 44%.

Валовий прибуток підприємства збільшився на 15611,9 тис. грн або на 53% у 2023 році відносно 2022 року. Проте його частка у структурі чистого доходу дещо знизилася на 0,36 в.п. до 56%.

Адміністративні витрати зросли значно - на 9438 тис. грн або 88,9%. Їх питома вага у структурі доходів підвищилася на 4,62 в.п. до 24,92%. Витрати на збут також збільшилися на 609 тис. грн або 51,9%, проте їх частка практично не змінилася (2,22%).

Прибуток від основної операційної діяльності підвищився на 5564,9 тис. грн або 31,5%, однак його питома вага знизилася на 4,93 в.п. до 28,88%.

Операційні доходи зросли несуттєво - на 19 тис. грн, а їх частка збільшилася на 0,01 в.п. Операційні витрати підвищилися на 6574,9 тис. грн або 35,5%, їх питома вага знизилася на 4,28 в.п. до 31,23%.

Прибуток від операційної діяльності зріс на 28372 тис. грн або на 53%, однак його частка у структурі чистого доходу дещо зменшилася на 0,66 в.п. до 101,83%.

Фінансові доходи хоч і незначні, але збільшилися на 12,4 тис. грн, а їх питома вага зросла на 0,01 в.п. до 0,03%. Фінансових витрат у звітному періоді не було.

Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування зріс на 9132,6 тис. грн або 84,2%. Його частка у структурі чистого доходу підвищилася на 4,07 в.п. до 24,84%.

Чистий прибуток підприємства у 2023 році становив 16381,7 тис. грн, що на 7488,7 тис. грн або 84,2% більше, ніж у 2022 році. Його питома вага у структурі чистого доходу зросла на 3,34 в.п. до 20,37%.

Отже, ТОВ «АКМЕГА» продемонструвало значне зростання обсягів діяльності та фінансових результатів у 2023 році порівняно з 2022 роком. Чистий дохід підприємства збільшився на 54%, а чистий прибуток - на 84,2% і досяг 16381,7 тис. грн. Незважаючи на такі позитивні зрушення, на підприємстві є значні резерви

та можливості для подальшого збільшення прибутку. Тому ТОВ «АКМЕГА» необхідно:

1. Надалі знижувати собівартість реалізованої продукції.
2. Прийняти відповідні управлінські рішення, які спрямовані на недопущення зростання операційних та адміністративних витрат.
3. Активізувати отримання фінансових доходів.

Виконання цих рекомендацій дозволить збільшити суму чистого прибутку ТОВ «АКМЕГА» в перспективі.

2.2. Методика обліку кредиторської заборгованості у ТОВ «АКМЕГА»

ТОВ «АКМЕГА» спеціалізується на дистрибуції товарів по догляду за автомобілями. Бухгалтерський облік у компанії здійснюється бухгалтерською службою під керівництвом головного бухгалтера відповідно до вимог законодавства.

Облік кредиторської заборгованості складається з її визнання, вартісної оцінки та налаштування системи бухгалтерського обліку з подальшим розкриттям у фінансовому звіті (табл.2.1).

Таблиця 2.1

Характеристика кредиторської заборгованості підприємства (бухгалтерський підхід)

№з/п	Підгрупа (вид) зобов'язань	Термін погашення	Відображення в бухгалтерському обліку	Місце відображення в фінансовій звітності
1	2	3	4	5
1	Поточні зобов'язання	Протягом 12 місяців з дати балансу	Сума погашення	Форма № 1. Баланс (Звіт про фінансовий стан)
2	Довгострокові зобов'язання	Більше 12 місяців після дати балансу	Теперішня вартість (дисконтована сума погашення)	Форма № 1. Баланс (Звіт про фінансовий стан)
3	Забезпечення	Не визначений	Прогнозний	Форма № 1. Баланс (Звіт про

			(розрахунковий) розмір	фінансовий стан)
4	Непередбачувані зобов'язання	Ймовірний (у разі настання в майбутньому певних подій)	Облікова оцінка	Позабалансові рахунки

Джерело: [15, с. 466]

Для обліку кредиторської заборгованості в ТОВ «АКМЕГА» використовуються рахунки:

- 63 – Розрахунки із постачальниками і підрядниками;
- 64 – Розрахунки за податками та платежами;
- 65 – Розрахунки зі страхування;
- 66 – Розрахунки по оплаті праці;
- 68 – Розрахунки по іншим операціям. (Додаток В).

ТОВ «АКМЕГА» веде облік за простою формою із застосуванням регістрів аналітичного і синтетичного обліку. За простої форми обліку ведуть один бухгалтерський регістр - Книгу обліку господарських операцій. Аналітичний облік кредиторської заборгованості ведеться в Оборотній відомості за рахунками 631 та 632 в розрізі кожного постачальника.

У оборотній відомості відображається:

- Найменування постачальника;
- Номер та дата первинного документа (рахунку, акту виконаних робіт/послуг, митної декларації);
- Сума заборгованості на початок місяця;
- Обороти за місяць (нарахування та погашення заборгованості) ;
- Сума заборгованості на кінець місяця;

Первинними документами є рахунки постачальників, акти виконаних робіт/послуг, митні декларації при імпорті товарів.

Дані Оборотної відомості узагальнюються у звітності ТОВ «АКМЕГА». Головна книга не ведеться. (Додаток Г).

Для забезпечення достовірності даних відповідно до Постанови про облікову політику проводиться інвентаризація розрахунків із кредиторами.

Таким чином, облік кредиторської заборгованості у ТОВ «АКМЕГА» здійснюється за простою формою шляхом ведення записів в Оборотній відомості на підставі первинних документів згідно з діючими нормативними актами.

Розглянемо типові приклади кореспонденції рахунків з обліку кредиторської заборгованості для ТОВ «АКМЕГА», яке отримує від кредиторів послуги з обслуговування автомобілів та інші супутні послуги (табл.2.2).

Таблиця 2.2

Кореспонденція рахунків з обліку кредиторської заборгованості в
ТОВ«АКМЕГА»

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Документ
		Дебет	Кредит	
1	2	3	4	5
1.	Відображено заборгованість перед польським постачальником за товари (вартість товарів 20000 євро, курс НБУ 36 грн/євро)	28	632	Інвойс
2.	Нараховано митний збір за товари (10% від вартості)	28	644	Вантажна митна декларація
3.	Відображено суму ПДВ за імпортовані товари (20% від вартості + мито)	644	632	Вантажна митна декларація
4.	Оплачено польському постачальнику всю заборгованість	632	312	Платіжне доручення, виписка банку
5.	Відображено курсову різницю на дату оплати постачальнику (курс 36,5 грн/євро)	945	632	Бухгалтерська довідка
6.	Відображено заборгованість перед китайським постачальником за товари (вартість товарів 5000 дол. США, курс НБУ 27 грн/дол.)	28	632	Інвойс
7.	Оплачено частину заборгованості постачальнику (3000 дол. США)	632	312	Платіжне доручення, виписка банку
8.	Відображено курсову різницю на дату часткової оплати (курс 27,2 грн/дол.)	945	632	Бухгалтерська довідка

Джерело: складено автором на підставі даних підприємства

Як і в прикладі, для обліку кредиторської заборгованості ТОВ «АКМЕГА» ведеться рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками» та рахунок

685 «Розрахунки з іншими кредиторами». Кредиторська заборгованість оплачується готівкою або іншими активами підприємства. (Додаток Д.)

Крім того, в діяльності ТОВ «АКМЕГА» виявлено, що це підприємство сплачує податки та збори. Особливо це стосується податку на прибуток, податку на додану вартість та орендних платежів. Для забезпечення достовірного обліку зазначених податкових боргів підприємство застосовує аналітичні методи обліку за кожним видом податків та зборів.

Кореспонденція рахунків з обліку розрахунків з бюджетом наведена у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Кореспонденція рахунків з обліку розрахунків ТОВ «АКМЕГА» з бюджетом

№	Первинний документ	Зміст операції	Кореспонденція рахунків(типова)		Кореспонденція рахунків підприємства		
			Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Податкова декларація з ПДВ	Нарахована сума ПДВ	70	641	70	641	12653
2.	Декларація з податку на прибуток	Нарахована сума податку на прибуток	98	641	98	641	31250
3.	Відомість оплати праці	Здійснено утримання ПДФО	66	641	66	641	63254
4.	Відомість оплати праці	Здійснено утримання ВЗ	66	642	66	642	5250
5.	Виписка з рахунку в банку	Здійснено перерахунок нарахованих сум податків до бюджету	641	311	641	311	680000
6.	Виписка з рахунку в банку	Здійснено повернення на рахунок підприємства зайво нарахованих коштів	31	641	31	641	3556

Джерело: складено автором на підставі даних підприємства

Слід зазначити, що в таблиці представлений облік розрахунків по бюджету і повністю відповідає загальноприйнятим стандартам. На досліджуваних

підприємствах ТОВ «АКМЕГА» автоматизовано облік платіжних операцій і видно, що механічний індикатор виконує роль реєстратора, що враховує поточні зобов'язання підприємства.

Згідно з вимогами Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», зобов'язання відображаються у розділі II Пасиву Балансу (форма №1-м).

У скороченій формі звітності для малих підприємств інформація про зобов'язання розкривається досить стисло та узагальнено. (Додаток Е).

Незважаючи на стислість звіту, він дає загальне уявлення про структуру та обсяг поточних зобов'язань ТОВ «АКМЕГА» перед різними кредиторами - постачальниками, бюджетами, співробітниками, тощо.

Для більш детального аналізу короткострокових зобов'язань внутрішні користувачі можуть звернутися до реєстру бухгалтерського обліку як джерела аналітичної інформації. Зокрема, у звіті про продаж рахунку 63 відображається детальна інформація про зобов'язання по кожному постачальнику.

Ділові відносини між постачальниками і покупцями виникають у процесі господарської діяльності підприємства і часто ці відносини включають укладання договорів купівлі-продажу (контрактів), таких як інвентаризація, договір надання послуг тощо. (Додаток Ж). Надходження товарів супроводжується перевіркою якості, кількості і цілісності товару, а також відповідність технічним характеристикам і умовам, зазначеним у договорі [16].

Для вітчизняних постачальників надходження товарів оформляється на підставі товарно-транспортних накладних та рахунків-фактур. (Додаток Ж).

При імпорті товарів від іноземних постачальників додатково оформлюються митні документи, такі як:

- Вантажна митна декларація (ВМД) — документ, що містить відомості про товари, їх вартість, країну походження, митний режим тощо. ВМД є підставою для нарахування митних платежів. (Додаток И).

- Інвойс (рахунок-фактура) — комерційний документ, що містить опис товарів, їх вартість, умови поставки згідно з Інкотермс. (Додаток К).

– Сертифікат походження товару — документ, що підтверджує країну походження товару для застосування відповідного митного режиму. (Додаток Л).

– Товаротransпортна накладна (CMR) — документ, що супроводжує міжнародне перевезення вантажів автомобільним транспортом. (Додаток М).

Після розмитнення товари надходять на склад підприємства, про що складається прибуткова накладна на основі супровідних документів від постачальника та митниці. (Додаток Н).

Прийом товарів від вітчизняних та іноземних постачальників супроводжується перевіркою відповідності якості, кількості та комплектності товарів характеристикам і технічним умовам, зазначеним у договорі купівлі-продажу.

Організація виплати заробітної плати в компанії «АКМЕГА» здійснюється відповідно до положень чинного законодавства, галузевих і територіальних угод, колективних та індивідуальних трудових договорів з працівниками. (Додаток П). Заробітна плата працівникам виплачується регулярно, не рідше двох разів на місяць, з інтервалом між виплатами не більше 16 календарних днів, не пізніше 7 днів після закінчення виплатного періоду.

Для обліку розрахунків з оплати праці використовується синтетичний рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам». На цьому рахунку акумулюється інформація про нарахування всіх видів заробітної плати персоналу, а також відображаються утримання із заробітної плати. (Додаток Р).

Заробітна плата нараховується на підставі основних документів: табелів обліку робочого часу (Додаток С), облікових карток працівників (Додаток Т), особового складу (Додаток У) та положень про оплату праці (Додаток Ф).

Цей процес включає розрахунок суми нарахованого робочого часу за встановленими посадовими окладами з урахуванням премій, доплат і надбавок. Заробітна плата виплачується через касу або на банківські рахунки згідно з розрахунково-платіжними відомостями. Нараховані операції та виплата заробітної плати відображаються в бухгалтерському обліку.

Роботодавець зобов'язаний нараховувати та сплачувати єдиний соціальний внесок (ЄСВ) на фонд оплати праці найманих працівників. ЄСВ включає внески на

пенсійне страхування, страхування на випадок тимчасової втрати працездатності, а також страхування від нещасних випадків на виробництві.

З сум нарахованої заробітної плати працівників також утримуються податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) ставка 18% та військовий збір ставка 1,5%.

Для відображення в обліку операцій з нарахування та виплати заробітної плати, а також утримання ПДФО і військового збору використовуються такі типові кореспонденції рахунків:

1. Нарахування заробітної плати працівникам відображається по дебету рахунків витрат (23, 92, 93) в кореспонденції з кредитом рахунку 661 «Розрахунки за заробітною платою».

2. Утримання ПДФО із суми нарахованої заробітної плати відображається по дебету рахунку 661 «Розрахунки за заробітною платою» в кореспонденції з кредитом рахунку 641 «Розрахунки за податками з доходів фізичних осіб».

3. Утримання військового збору відображається по дебету 661 «Розрахунки за заробітною платою» в кореспонденції з кредитом 642 «Розрахунки за іншими платежами до бюджету».

4. Видача заробітної плати працівникам відображається по дебету 661 «Розрахунки за заробітною платою» в кореспонденції з кредитом рахунків грошових коштів (301 «Каса», 311 «Поточні рахунки в національній валюті»).

Таким чином, належне відображення утримань ПДФО та військового збору забезпечується використанням відповідних субрахунків 641 та 642 у кореспонденції з рахунком 661 «Розрахунки за заробітною платою».

Також на підприємстві ведеться облік інших поточних зобов'язань на рахунку 68 «Розрахунки за іншими операціями».

Рахунок 68 призначений для узагальнення інформації про розрахунки за другорядною господарською та некомерційною діяльністю. Зокрема, тут фіксуються виплати відповідальним особам, претензії, відшкодування збитків, операції з оренди, доходи, отримані від дивідендів, що виплачуються підприємству, тощо.

За кредитом рахунку 68 відображається виникнення зобов'язань, за дебетом - їх погашення чи списання. Цей рахунок має декілька субрахунків для деталізації

обліку різних видів розрахунків. Підприємство самостійно розробляє робочий план рахунків з розшифровкою субрахунків до 68 відповідно до потреб управлінського обліку.

Розглянемо типові операції щодо обліку зобов'язань ТОВ «АКМЕГА» представлено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

Облік поточних зобов'язань ТОВ «АКМЕГА»

Зміст господарських операцій	Кореспонденція		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
1	2	3	4
Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками			
Оприбутковано товари від постачальника	28	631	150 000
Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631	30 000
Перераховано кошти постачальнику з розрахункового рахунку	631	311	180 000
Облік заробітної плати			
Нарахована заробітна плата директору	92	661	12 000
Нарахована заробітна плата логісту	92	661	8 000
Нараховані лікарняні за рахунок підприємства (5 днів)	949	661	1 400
Нараховано ЄСВ 22%	92 949	651	5 732
Утримано ПДФО із заробітної плати	661	641	4 488
Утримано військовий збір із заробітної плати	661	642	374
Виплачено зарплату	661	311	22 538
Облік розрахунків за орендними платежами			
Нараховано орендну плату за авто	93	685	15 000
Видано гроші з каси готівкою	685	301	12 075

Джерело: складено автором на підставі даних підприємства

Процес організації обліку заборгованості підприємства має велике значення, оскільки він повинен забезпечити регулярний контроль за дотриманням умов оплати рахунків постачальників, своєчасність розрахунків з бюджетом, своєчасну організацію виплат соціального страхування, погашення кредитів та інтерес до них тощо.

2.3. Напрями удосконалення системи обліку кредиторської заборгованості у ТОВ «АКМЕГА»

Розглянувши діючу методику обліку кредиторської заборгованості в ТОВ «АКМЕГА», можна запропонувати декілька заходів щодо вдосконалення системи обліку. По-перше, слід приділити більше уваги автоматизації процесу моніторингу та контролю заборгованості шляхом інтеграції функцій сповіщення та звітності про стан оплати рахунків у програмне забезпечення, що використовується. Це допоможе бухгалтерії швидко впоратися з простроченою заборгованістю та уникнути штрафних санкцій. Також необхідно налаштувати автоматичні нагадування про майбутні платежі за кілька днів до дати платежу, щоб забезпечити своєчасні платежі.

Другим важливим кроком є розробка інструкції з управління кредиторською заборгованістю, які чітко передбачають процедури надання авансів, встановлення кредитних лімітів і прийняття відстрочених платежів, тим самим зменшуючи ризик помилок і недоліків. У документі також необхідно передбачити порядок накладення штрафів на партнерів, які порушують умови оплати.

Для оптимізації процесу періодичної звірки з партнерами рекомендується налагодити використання електронного документообігу та хмарних сервісів, що забезпечить оперативність вирішення розбіжностей. При цьому необхідно переглянути періодичність звірки, проводячи її не щоквартально, а щомісяця.

Для мінімізації ризику несплати та покращення руху грошових коштів необхідно розглянути можливість здійснення факторингової діяльності або залучення банківських гарантій. Водночас необхідно проаналізувати доцільність зміни умов співпраці з деякими ненадійними партнерами в частині дострокового погашення боргу або встановлення жорстких лімітів [17].

Важливим аспектом удосконалення є підвищення аналітичності обліку шляхом розширення переліку субрахунків та аналітичних рахунків. Зокрема, для ТОВ «АКМЕГА» пропонується передбачити додаткові субрахунки:

- 6311 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками за термінами до 30 днів»;

– 6312 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками за термінами від 30 до 90 днів» тощо. Окремі субрахунки можуть бути введені для обліку заборгованості перед іноземними контрагентами з урахуванням географічного розташування;

– 6321 «Розрахунки з європейськими постачальниками»;

– 6322 «Розрахунки з азіатськими постачальниками».

Деталізація інформації підвищить аналітичну та оперативну ефективність прийняття управлінських рішень щодо розрахунків з контрагентами в різних регіонах та з різними строками термінових платежів.

Обов'язковим також є підвищення кваліфікації персоналу бухгалтерської служби для забезпечення їх високого професіоналізму та обізнаності з новітніми вимогами обліку заборгованості.

Пропонується організувати систематичне корпоративне навчання — семінари та тренінги як із запрошенням зовнішніх експертів, так і силами власних кваліфікованих співробітників. Серед семінарів можна провести: «Сучасні методи обліку дебіторської та кредиторської заборгованості», «МСФЗ: практичні аспекти застосування» та «Податкові аспекти обліку заборгованості». Тренінги можуть включати: «Управління дебіторською заборгованістю: методи зниження ризиків», «Автоматизація обліку заборгованості: сучасні ІТ-рішення» та «Професійна етика бухгалтера: стандарти та правила».

Такий комплексний підхід до навчання персоналу бухгалтерської служби дозволить підвищити їх професіоналізм та обізнаність з актуальними вимогами обліку заборгованості.

РОЗДІЛ 3. КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ

3.1. Теорія контролю кредиторської заборгованості

Управління кредиторською заборгованістю є важливим аспектом управління фінансовими ресурсами бізнесу. Ефективне управління кредиторською заборгованістю дозволяє забезпечити своєчасне виконання зобов'язань перед партнерами, захистити свою репутацію надійного партнера та уникнути штрафних санкцій. Значний інтерес науковців викликають теоретичні та практичні аспекти управління кредиторською заборгованістю.

Внутрішній контроль є необхідним процесом для забезпечення ефективної роботи компанії та досягнення її цілей. Вони розробляються, впроваджуються та підтримуються на різних рівнях власниками бізнесу, керівництвом та іншими працівниками. Метою внутрішнього контролю є забезпечення впевненості в достовірності фінансової звітності, ефективності операційної діяльності та дотриманні нормативних вимог. Він також забезпечує інформаційну підтримку систем управління для прийняття обґрунтованих рішень. При управлінні боргом особливу увагу слід приділяти кредиторській заборгованості, яка може становити значну частину зобов'язань компанії. Ефективне управління кредиторською заборгованістю є ключовим для підтримки фінансової стабільності та платоспроможності організації.

Контроль у цьому випадку – це процес вимірювання фактичних показників діяльності підприємства за кредиторською заборгованістю за певний період часу, порівняння їх із запланованими показниками та здійснення необхідних коригувань. Основною метою контролю є верифікація, яка потребує розробки спеціальних засобів перенесення контрольної інформації.

Наприклад, якщо метою контролю є перевірка своєчасності погашення кредиторської заборгованості та оцінка її впливу на господарську діяльність

підприємства, то об'єктом контролю будуть нормативні дані, планування, облік та управління. розкривати інформацію про розмір і структуру кредиторської заборгованості.

Інформація про контроль кредиторської заборгованості включатиме закони, нормативні акти, внутрішню політику, плани, бюджети та фактичні дані про зобов'язання компанії перед кредиторами. Вибір цієї інформації безпосередньо залежить від мети та завдань контролю.

Носіями контрольної інформації є документи, звіти, книги бухгалтерського обліку, які містять відповідну інформацію про заборгованість. Забезпечення ефективних процесів контролю вимагає безперебійного потоку та обміну цими документами між відповідними відділами та тими, хто залучений до управління кредиторською заборгованістю.

Українські науковці також присвятили чимало уваги теорії контролю кредиторської заборгованості. Розглянемо деякі їхні погляди та підходи:

Білик М.Д. розглядає контроль кредиторської заборгованості як важливу складову управління фінансовими ризиками підприємства. На її думку, ефективний контроль допомагає підтримувати оптимальний рівень кредиторської заборгованості, що сприяє фінансовій стійкості та платоспроможності [3].

Бланк І.О. підкреслює, що контроль кредиторської заборгованості є невід'ємною частиною системи управління оборотним капіталом. Він наголошує на необхідності балансування між витратами на обслуговування кредиторської заборгованості та вигодами від її використання [5].

Бурлан С.А. та Валентова Ю.В. розглядають кредитну заборгованість як негативний елемент впливу на розвиток підприємств при не достатньому контролі за нею та накопиченням її приведе до накладання штрафів та втрат образу надійного партнера. Вони наголошують на важливості використовувати різні інструменти для контролю заборгованості, так як: використання аналітичних рахунків, аналітичних таблиць, здійснення постійного внутрішнього контролю за станом розрахунків з постачальниками та підрядниками та ін. [6].

Ковальов В.В. пропонує використовувати показники оборотності кредиторської заборгованості для оцінки ефективності її контролю. Він також наголошує на необхідності узгодження політики управління кредиторською заборгованістю з загальною фінансовою стратегією підприємства [17].

Поддєрьогін А.М. розглядає контроль кредиторської заборгованості як інструмент мінімізації ризику неплатоспроможності та банкрутства. Він пропонує використовувати комплексний підхід, який враховує галузеві особливості, фінансовий стан підприємства та умови кредитування [35].

Терещенко О.О. розглядає кредиторську заборгованість як потенційне джерело фінансової кризи підприємства. Вона наголошує на важливості своєчасного виявлення та мінімізації ризиків, пов'язаних з надмірним зростанням кредиторської заборгованості [34].

Як бачимо, українські науковці підкреслюють важливість контролю кредиторської заборгованості для забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. Вони пропонують різні підходи та інструменти для її оцінки та управління, враховуючи галузеві особливості, фінансовий стан підприємства та умови кредитування.

Безумовно, контроль кредиторської заборгованості є надзвичайно важливим аспектом для забезпечення фінансової стабільності підприємства. Відсутність належного контролю може призвести до накопичення надмірних боргів, що в кінцевому підсумку може поставити під загрозу платоспроможність та подальше існування бізнесу.

Одним з ключових елементів ефективного контролю кредиторської заборгованості є ретельний моніторинг строків погашення заборгованості. Своєчасне відстеження термінів сплати рахунків дозволяє уникнути прострочених платежів, які можуть негативно вплинути на ділову репутацію компанії та її відносини з постачальниками й кредиторами.

Крім того, важливо проводити регулярний аналіз структури кредиторської заборгованості з метою виявлення потенційних ризиків. Наприклад, надмірна

концентрація заборгованості перед певним постачальником або кредитором може створювати залежність від них і ускладнювати ведення бізнесу в майбутньому.

При проведенні контролю кредиторської заборгованості перевіряють ряд ключових етапів, які в комплексі забезпечують ефективне управління цим аспектом фінансової діяльності підприємства. Починають з перевірки документації, а саме наявності та коректності договорів з постачальниками, правильності оформлення первинних документів та їх відповідності законодавству. Далі проводять звірку з контрагентами для підтвердження залишків заборгованості та узгодження графіків платежів, що допомагає виявити і усунути можливі розбіжності. Аналіз структури заборгованості включає її розподіл за термінами погашення, видами та виявлення простроченої частини.

Важливим етапом є оцінка обґрунтованості боргів, яка передбачає перевірку фактичного отримання товарів чи послуг, відповідності цін ринковим умовам та наявності санкцій за порушення договорів. Паралельно аналізують платіжну дисципліну, звертаючи увагу на своєчасність оплати рахунків, дотримання графіків та наявність штрафів за прострочення. Невід'ємною частиною контролю є перевірка внутрішніх процедур: дотримання політики управління заборгованістю, розподіл обов'язків між співробітниками та ефективність комунікації між відділами.

Фінансовий аспект контролю охоплює аналіз впливу заборгованості на фінансовий стан через розрахунок коефіцієнтів ліквідності, оцінку оборотності та впливу на грошові потоки. Не менш важливою є перевірка податкового обліку, що включає правильність відображення ПДВ, облік курсових різниць та відповідність даних податковій звітності. Оцінка ризиків передбачає виявлення загроз, пов'язаних з контрагентами та можливою втратою платоспроможності, а також розробку заходів з їх мінімізації.

Завершальним етапом є підготовка звіту за результатами контролю, надання рекомендацій щодо оптимізації управління заборгованістю та подальший моніторинг їх виконання. Такий комплексний підхід до контролю кредиторської заборгованості дозволяє підприємству не лише зберігати фінансову стабільність, але й будувати міцні та взаємовигідні відносини з постачальниками.

Нарешті, важливо пам'ятати, що контроль кредиторської заборгованості не є самоціллю. Це має бути частиною загальної стратегії управління фінансами та оборотним капіталом компанії. Оптимізація рівня боргу може допомогти зберегти ліквідність і фінансову гнучкість, необхідні для розвитку бізнесу та використання нових можливостей.

3.2. Контроль кредиторської заборгованості у ТОВ «АКМЕГА»

ТОВ «АКМЕГА», будучи лідером на ринку дистрибуції товарів для догляду за автомобілями, приділяє особливу увагу ефективному управлінню фінансовими ресурсами та забезпеченню стабільної платоспроможності. Одним з ключових напрямків у цьому контексті є контроль кредиторської заборгованості – зобов'язань перед постачальниками та іншими контрагентами.

Своєчасне погашення заборгованості — це не тільки юридичний обов'язок, але й гарантія збереження довіри ділових партнерів і позитивної репутації на ринку. Тому на підприємстві побудована та впроваджена комплексна система заходів щодо контролю кредиторської заборгованості.

По-перше, гарантується чіткий облік типів заборгованості відповідно до положень законодавства та облікової політики підприємства з використанням рахунків класу 6 «Поточні зобов'язання». Проте, інколи трапляються випадки неналежного документального оформлення операцій, що ускладнює облік та контроль.

У ТОВ «АКМЕГА» регулярно відстежується стан заборгованості у розрізі контрагентів, термінів виникнення та погашення. Ведеться аналітичний облік у розрізі постачальників. Однак, через великий обсяг контрагентів іноді виникають розбіжності між даними постачальників та підприємства, що вимагає додаткового узгодження.

Для забезпечення від прострочень та штрафів впроваджено систему попереджень про наближення термінів оплати. Щорічно проводиться інвентаризація

розрахунків для виявлення розбіжностей з даними бухгалтерії. Проте, через обмежений штат працівників фінансового відділу інвентаризація не завжди є вичерпною.

Керівництво компанії дотримується збалансованого підходу – з одного боку, забезпечуючи своєчасне погашення зобов'язань, а з іншого – ефективно використовуючи кредиторську заборгованість як джерело фінансування обороту. Здійснюється регулярний моніторинг періоду обертання заборгованості, який у 2023 році склав 45 днів, що є прийнятним для галузі. Проте, через коливання попиту та сезонність цей показник може погіршуватись в окремі періоди.

Застосовується диференційований підхід до різних видів заборгованості. Зокрема, пріоритетним є погашення зобов'язань перед бюджетом через ризик штрафів, водночас за рахунками з оплати праці допускається контрольована заборгованість у безпечних межах. Однак, виникали непоодинокі випадки судових позовів від працівників через затримки виплат.

Ефективне управління також підтримується централізованою системою через фінансовий відділ, який здійснює всі дії, пов'язані з виникненням боргів. Однак централізація іноді сповільнює процес узгодження та прийняття рішень. Взаємний залік боргів здійснюється для оптимізації грошових потоків з партнерами. Для стимулювання своєчасної оплати використовуються знижки. Однак деякі постачальники не приймають ці умови. У деяких випадках факторинг дебіторської заборгованості використовується для покриття боргів, що несе додаткові витрати. Вивчається можливість передачі функцій обліку та контролю спеціалізованим компаніям, але необхідно оцінити ризик витоку конфіденційної інформації.

Загалом, незважаючи на певні недоліки та проблемні моменти, завдяки комплексному підходу ТОВ «АКМЕГА» досягає балансу між підтримкою належної платоспроможності, збереженням партнерських відносин та ефективним використанням фінансів для безперебійної діяльності й розвитку бізнесу. Проте, керівництву варто постійно вдосконалювати наявну систему контролю для мінімізації ризиків та підвищення ефективності.

3.3. Напрями удосконалення контролю кредиторської заборгованості

Удосконалення системи контролю кредиторської заборгованості є важливим напрямком для забезпечення фінансової стабільності та ефективного управління оборотним капіталом підприємства. Одним з ключових кроків у цьому напрямку є впровадження автоматизованої системи обліку та контролю, яка дозволить швидко відстежувати терміни погашення боргів, аналізувати структуру заборгованості та формувати необхідні звіти та сповіщення.

Разом з цим, необхідно розробити чіткі внутрішні процедури та політики управління кредиторською заборгованістю, які допоможуть уникнути плутанини та конфліктів між різними підрозділами компанії. Регулярний моніторинг та аналіз показників оборотності, термінів погашення та співвідношення з дебіторською заборгованістю дозволить своєчасно виявляти негативні тенденції та вживати необхідних заходів.

Важливим аспектом є диверсифікація джерел фінансування та оптимізація структури кредиторської заборгованості, щоб уникнути надмірної залежності від одного кредитора. Налагодження ефективної комунікації та співпраці з постачальниками та кредиторами може допомогти знайти взаємовигідні рішення щодо умов сплати заборгованості. Впровадження системи мотивації та відповідальності працівників, задіяних в управлінні кредиторською заборгованістю, підвищить ефективність контролю та дисципліну платежів. Періодичний перегляд та удосконалення існуючих підходів з урахуванням змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі підприємства забезпечить їх актуальність [10].

Використання сучасних методів аналізу та прогнозування, таких як моделювання грошових потоків, дозволить більш точно оцінювати майбутні зобов'язання та потреби в ліквідних коштах. Комплексний підхід до удосконалення контролю кредиторської заборгованості забезпечить мінімізацію ризиків неплатежів, ефективне управління оборотним капіталом та фінансову стабільність підприємства в довгостроковій перспективі.

Інтеграція системи контролю в загальну стратегію управління ризиками. Надмірна кредиторська заборгованість є одним з ключових фінансових ризиків для компанії, тому її ефективний контроль повинен бути невід'ємною частиною комплексної системи ризик-менеджменту. Це дозволить забезпечити цілісний підхід до виявлення, оцінки та мінімізації потенційних загроз.

Впровадження ключових показників ефективності (KPI) для оцінки результативності системи контролю. Визначення чітких цільових значень таких показників, як коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, середній термін погашення боргів тощо, дозволить зробити процес контролю більш структурованим та вимірюваним. Забезпечення належного рівня кваліфікації персоналу, відповідального за контроль кредиторської заборгованості. Регулярне навчання та підвищення кваліфікації фахівців у цій сфері допоможе їм ефективніше використовувати сучасні методики та інструменти управління заборгованістю.

Розробка гнучких механізмів врегулювання потенційних конфліктів з кредиторами. Незважаючи на ефективний контроль, у деяких випадках можуть виникати непорозуміння чи суперечки з постачальниками та кредиторами. Наявність чітких процедур ведення переговорів та пошуку компромісів допоможе уникнути ескалації конфліктів.

Використання аутсорсингу для окремих функцій контролю кредиторської заборгованості. Залучення зовнішніх фахівців або спеціалізованих компаній може бути доцільним у певних випадках, наприклад, для здійснення незалежного аудиту або впровадження нових систем обліку та контролю. Під час удосконалення системи контролю кредиторської заборгованості важливо також приділити увагу питанням безперервного вдосконалення та адаптації до мінливих умов ведення бізнесу.

Одним з ключових аспектів є впровадження циклічного процесу постійного вдосконалення за принципом Plan-Do-Check-Act (планувати-виконувати-перевіряти-коригувати). Він передбачає регулярний перегляд та оцінку ефективності існуючих процедур контролю, виявлення можливостей для покращення, розробку та впровадження відповідних змін, а також моніторинг їх результативності. Такий

ітераційний підхід дозволяє підтримувати актуальність системи управління кредиторською заборгованістю та її відповідність поточним потребам компанії.

Крім того, варто звернути увагу на аналіз та врахування передового досвіду та кращих практик у сфері контролю кредиторської заборгованості. Вивчення успішних кейсів інших компаній, галузевих стандартів та рекомендацій професійних асоціацій може стати джерелом ідей для вдосконалення власних процесів.

Не менш важливим є забезпечення гнучкості та адаптивності системи контролю до змін у зовнішньому середовищі, таких як коливання ринкової кон'юнктури, законодавчі зміни, поява нових технологій тощо. Регулярний аналіз факторів зовнішнього середовища та своєчасне коригування процедур контролю допоможуть уникнути ситуацій, коли система стає неефективною або застарілою [31].

Також варто розглянути можливість впровадження концепції безперервного вдосконалення (continuous improvement) у процес контролю кредиторської заборгованості. Вона передбачає постійний пошук можливостей для оптимізації процесів, підвищення їх ефективності та скорочення втрат, за активної участі всіх залучених співробітників.

На основі аналізу методики обліку кредиторської заборгованості в ТОВ «АКМЕГА» можна запропонувати комплекс заходів для вдосконалення системи контролю за кредиторською заборгованістю на підприємстві.

По-перше, необхідно автоматизувати процеси моніторингу та контролю заборгованості шляхом інтеграції в програмне забезпечення функцій сповіщення та звітності про стан оплати рахунків, а також налаштувати автоматичні нагадування про майбутні платежі. Це дозволить оперативно реагувати на прострочену заборгованість та забезпечувати своєчасні розрахунки з кредиторами.

Також слід розробити детальну інструкцію з управління кредиторською заборгованістю, яка регламентуватиме процедури надання авансів, встановлення кредитних лімітів, прийняття відстрочених платежів та порядок застосування штрафних санкцій до порушників. Для оптимізації процесу звірки з партнерами пропонується запровадити електронний документообіг та використання хмарних

сервісів. При цьому необхідно збільшити частоту проведення звірок з квартальної до щомісячної. Для мінімізації ризику несплати та покращення руху грошових коштів доцільно розглянути можливість здійснення факторингових операцій або залучення банківських гарантій, а також переглянути умови співпраці з ненадійними партнерами.

Важливим напрямом удосконалення є підвищення аналітичності обліку кредиторської заборгованості шляхом запровадження додаткових субрахунків для деталізації обліку за термінами погашення та географічним розташуванням контрагентів.

Також слід організувати періодичний внутрішній аудит операцій з кредиторською заборгованістю за участі постійно діючої комісії або із залученням зовнішніх фахівців. За результатами аудиту необхідно вживати відповідні заходи для усунення виявлених недоліків.

Обов'язковим також є підвищення кваліфікації персоналу бухгалтерської служби для забезпечення високого професіоналізму та обізнаності з новітніми вимогами обліку заборгованості. Пропонується організувати систематичне корпоративне навчання за участю зовнішніх експертів та власних кваліфікованих співробітників.

Комплексне впровадження цих заходів дозволить ТОВ «АКМЕГА» суттєво вдосконалити систему обліку та контролю кредиторської заборгованості, підвищити достовірність облікових даних, мінімізувати ризики неплатежів та забезпечити ефективніше управління фінансовими потоками підприємства.

3.4. Аналіз кредиторської заборгованості

Аналіз заборгованості є важливим аспектом в оцінці фінансового стану підприємства, який допомагає визначити розмір і структуру поточних зобов'язань компанії перед партнерами за товари, роботи і послуги, виявити прострочену заборгованість і визначити частку в капіталі компанії. загальний борг, оцінити

коливання боргів порівняно з попереднім періодом, проаналізувати ситуацію з виплатами кредиторам, визначити причини великої заборгованості або простроченої заборгованості та розробити заходи для оптимізації обробки для підвищення платоспроможності підприємства. Нормальний рівень кредиторської заборгованості свідчить про її використання як джерела фінансування оборотного капіталу, однак її значне зростання або наявність простроченої заборгованості може призвести до фінансових санкцій, погіршуючи ділові відносини та фінансову стабільність підприємства [13].

Після аналізу загальних показників економічної діяльності підприємства, ми детальніше зупинимося на ефективності управління його кредиторською заборгованістю як одному з ключових аспектів фінансового стану.

Спершу ми проведемо аналіз типу фінансової стійкості підприємства за 2021, 2022 та 2023 роки, оскільки це дасть змогу оцінити його платоспроможність та фінансову незалежність. Визначення типу фінансової стійкості важливе для подальшого аналізу ефективності управління кредиторською заборгованістю, оскільки від цього залежить здатність підприємства своєчасно погашати свої зобов'язання перед контрагентами. Аналіз включає в себе розрахунок різних фінансових показників і їх порівняння з нормативними значеннями, виявлення потенційних ризиків банкрутства і розробку відповідних заходів щодо поліпшення фінансового становища компанії. Розрахунки наведені у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Аналіз типу фінансової стійкості підприємства ТОВ «АКМЕГА» за 2021-2023 роки

Показники	На кінець 2021 року	На кінець 2022 року	На кінець 2023 року
А	1	2	3
1.Власний капітал, тис. грн	7 204,7	15 447,4	31 829,2
2.Необоротні активи, тис. грн	620,2	239,7	72,7
3.Власні оборотні кошти, тис. грн	6 584,5	15 207,7	31 756,5
4.Довгострокові зобов'язання, тис. грн	6 650,0	5 600,0	4 200,0
5.Наявність власних і довгострокових джерел покриття запасів, тис. грн	13 234,5	20 807,7	35 956,5
6.Короткострокові кредити та позики, тис. грн	51 532,9	70 946,0	77 463,9

7.Загальний розмір основних джерел покриття запасів, тис. грн	64 767,4	91 753,7	113 420,4
---	----------	----------	-----------

Продовження табл. 3.1

А	1	2	3
8.Запаси, тис. грн	15 229,4	25 218,0	28 213,5
9.Надлишок (+) або нестача (-) власних обігових коштів для покриття запасів, тис. грн	-8 644,9	-10 010,3	3 543
10.Надлишок (+) або нестача (-) власних коштів і довгострокових зобов'язань для покриття запасів, тис. грн	-1 994,9	-4 410,3	7 743
11.Надлишок (+) або нестача (-) основних джерел для покриття запасів, тис. грн	49 538	66 535,7	85 206,9
12.Тип фінансової стійкості підприємства	0.0.1	0.0.1	1.1.1

Джерело: складено автором на підставі Додатку Е.

На кінець 2021 року компанії не вистачало власних оборотних коштів для покриття резервів на суму 8 644,9 тис. грн. З урахуванням довгострокової заборгованості дефіцит скоротився до 1 994,9 тис. грн. Однак за короткостроковими кредитами і позиками утворилося перевищення основного джерела для покриття резерву в розмірі 49 538 тис. грн. Це вказує на нестабільну фінансову ситуацію (тип 0.0.1).

На кінець 2022 року ситуація була аналогічною - нестача 10 010,3 тис. грн власних оборотних коштів, нестача 4 410,3 тис. грн власних та довгострокових джерел, але надлишок основного джерела у розмірі 66 535,7 тис. грн через привабливість короткострокових-термінові кредити. Фінансова ситуація залишалася нестабільною (0.0.1).

Але на кінець 2023 року відбулися позитивні зміни. У компанії був надлишок власного оборотного капіталу в розмірі 3 543 тисяч гривень для покриття резервів. Разом з довгостроковими зобов'язаннями утворився профіцит у розмірі 7 743 тис. грн. Водночас загальний профіцит основних джерел досяг 85 206,9 тис. грн. Це свідчить про абсолютну фінансову стійкість підприємства (тип 1.1.1).

Отже, ТОВ «АКМЕГА» демонструє позитивну динаміку в поліпшенні фінансового становища. За аналізований період компанія змогла вийти з

нестабільної фінансової ситуації і досягти абсолютної фінансової стабільності у 2023 році за рахунок збільшення капіталу та оптимізації структури активів і пасивів.

Що ж, далі треба визначити та оцінити фінансову стійкість підприємства (табл.3.2).

Оцінка фінансової стійкості необхідна для визначення рівня фінансової незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування, аналізу ефективності використання власного капіталу, виявлення потенційних ризиків неплатоспроможності, обґрунтування рішень щодо оптимізації структури капіталу, підвищення інвестиційної привабливості та формування об'єктивного уявлення про фінансовий стан компанії для власників і партнерів. Для початку нам потрібно розрахувати коефіцієнти, а потім сформулювати відповідні висновки та пропозиції.

Таблиця 3.2

Аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості на ТОВ «АКМЕГА» за 2021-2023 роки

Показники	2021	2022	2023	Зміна (+,-) 2021-2022	Зміна (+,-) 2022-2023
А	1	2	3	4	5
Коефіцієнт автономії (рекомендоване значення $\geq 0,5$)	0,11	0,17	0,28	+0,06	+0,11
Коефіцієнт фінансового ризику (рекомендоване значення ≤ 1)	8,08	4,96	2,57	-3,12	-2,39
Коефіцієнт мобільності (рекомендоване значення варіює залежно від галузі, в якій функціонує підприємство)	104,43	382,79	1 560,12	+278,36	+1 177,33
Коефіцієнт маневреності власного капіталу (рекомендоване значення $\geq 0,1$)	0,91	0,98	0,99	+0,07	+0,01
Коефіцієнт кредиторської заборгованості (рекомендоване значення – зменшення)	0,32	0,49	0,56	+0,17	+0,07

Джерело: складено автором на підставі Додатку Е

Під час проведення коефіцієнтного аналізу фінансової стійкості ТОВ «АКМЕГА» було встановлено, що коефіцієнт автономії демонструє позитивну динаміку - з 0,11 у 2021 році він зріс до 0,28 у 2023, що свідчить про підвищення

фінансової незалежності підприємства. Однак, значення у 2021-2022 роках було нижче рекомендованого 0,5, що вказувало на високий рівень залежності від зовнішніх джерел фінансування. У 2023 році показник наблизився до норми.

Коефіцієнт фінансового ризику має чітку тенденцію до зниження - з 8,08 у 2021 до 2,57 у 2023 році, перевищуючи нормативне значення лише у 2021 році. Це означає поступове зменшення частки позикових коштів у структурі капіталу.

Коефіцієнт мобільності стрімко зростає протягом аналізованого періоду - з 104,43 у 2021 до 1560,12 у 2023 році, що може свідчити про значне збільшення оборотних активів відносно необоротних. Інтерпретація цього показника залежить від галузевої специфіки підприємства.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу має високі значення протягом усього періоду - від 0,91 до 0,99, перевищуючи рекомендоване 0,1. Це говорить про достатню частку власних оборотних коштів у структурі власного капіталу.

Коефіцієнт кредиторської заборгованості демонструє негативну тенденцію - зростання з 0,32 у 2021 до 0,56 у 2023 році, що може свідчити про збільшення залежності від кредиторів.

Загалом, аналіз показників вказує на покращення фінансової стійкості ТОВ «АКМЕГА» протягом 2021-2023 років за рахунок зростання автономії та зменшення ризику, проте необхідно приділити увагу управлінню кредиторською заборгованістю.

Також одним із важливих аспектів оцінки фінансового стану підприємства є аналіз його платоспроможності - здатності своєчасно розраховуватися за поточними зобов'язаннями. Для комплексного вивчення платоспроможності розраховують декілька коефіцієнтів на основі даних бухгалтерської звітності. Розглянемо динаміку показників платоспроможності ТОВ «АКМЕГА» за останні три роки, які наведені таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Аналіз показників платоспроможності на ТОВ «АКМЕГА» за 2021-2023 роки

Показники	На кінець 2021 року	На кінець 2022 року	На кінець 2023 року	Зміна (+,-) 2021-2022	Зміна (+,-) 2022-2023
-----------	------------------------	------------------------	------------------------	--------------------------	--------------------------

1	2	3	4	5	6
1. Коефіцієнт абсолютної платоспроможності (ліквідності) (рекомендоване значення $\geq 0,2-0,25$)	0,04	0,02	0,04	-0,02	0,02

Продовження табл. 3.3

1	2	3	4	5	6
2. Коефіцієнт швидкої платоспроможності (ліквідності) (рекомендоване значення $\geq 0,8-1$)	0,97	0,93	1,09	-0,04	0,16
3. Коефіцієнт загальної платоспроможності (ліквідності) (рекомендоване значення $\geq 2-2,5$)	1,26	1,29	1,46	0,03	0,17

Джерело: складено автором на підставі Додатку Е

Аналізуючи рівень платоспроможності підприємства можна зробити висновок, що коефіцієнт абсолютної ліквідності показує частку поточних зобов'язань, яку можна негайно погасити за рахунок грошових коштів та їх еквівалентів. У 2021 році його значення 0,04 було значно нижче нормативу 0,2-0,25. У 2022 році коефіцієнт знизився до 0,02, що свідчить про критично низький рівень абсолютної ліквідності. Проте у 2023 році він повернувся до рівня 0,04, що є позитивною тенденцією, хоча й все ще не відповідає рекомендованому діапазону.

Коефіцієнт швидкої ліквідності відображає прогнозовану платоспроможність з урахуванням грошових коштів, дебіторської заборгованості та інших високоліквідних активів. У 2021 році його значення 0,97 було достатньо близьким до норми 0,8-1. У 2022 році коефіцієнт дещо знизився до 0,93, проте у 2023 році зріс до 1,09, що відповідає рекомендованому діапазону і свідчить про здатність підприємства розраховуватися за поточними зобов'язаннями.

Коефіцієнт загальної ліквідності показує, яку частину поточних зобов'язань можна покрити за рахунок усіх оборотних активів. Протягом 2021-2023 рр. його значення коливалося від 1,26 до 1,46, що менше нормативу 2-2,5, але демонструє позитивну тенденцію до зростання і поступового наближення до рекомендованого діапазону.

Підсумовуючи, можна відзначити, що платоспроможність ТОВ «АКМЕГА» у 2023 році дещо покращилася порівняно з попередніми роками, про що свідчить

зростання коефіцієнтів швидкої та загальної ліквідності. Втім, значення коефіцієнта абсолютної ліквідності залишається низьким, що може створювати ризики при розрахунках із контрагентами.

Для підвищення платоспроможності підприємству доцільно оптимізувати структуру активів та зміцнювати позиції ліквідності, зокрема шляхом контролю дебіторської заборгованості, скорочення непродуктивних запасів, акумулювання ліквідних коштів тощо.

Тепер розглянемо показники кредиторської заборгованості ТОВ «АКМЕГА» за 2021-2023 роки. (табл.3.4)

Оцінка динаміки кредиторської заборгованості підприємства є необхідною для аналізу його фінансового стану. Надмірне нарощування заборгованості перед контрагентами може негативно вплинути на ліквідність, платоспроможність та ділову репутацію компанії.

Таблиця 3.4

Аналіз динаміки кредиторської заборгованості ТОВ «АКМЕГА» за 2021-2023 роки

Показники	Сума, тис. грн			Відхилення (+, -)			
	2021	2022	2023	Абсолютне за 2021-2022рр.	Відносне за 2021-2022рр.	Абсолютне за 2021-2022рр.	Відносне за 2022-2023рр.
1	2	3	4	5	6	7	8
Короткострокові кредити банків	-	-	-	-	-	-	-
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	14 467,4	29 051,2	31 949,3	+14 583,8	+101,0	+2 898,1	+10,0
Поточні зобов'язання:							
з бюджетом	1 927,6	5 320,6	10 407,0	+3 393	+176,0	+5 086,4	+95,8
зі страхуванням	-	1,0	1,0	-	-	0,0	0,0
з оплати праці	-	-	-	-	-	-	-
Інші поточні зобов'язання	35 137,9	36 573,2	35 106,6	+1 435,3	+4,1	-1 466,6	-4,0
Усього поточні зобов'язання	51 532,9	70 946,0	113 493,1	+19 413,1	+37,7	+42 547,1	+59,8

Джерело: складено автором на основі Додатку Е

Як ми можемо побачити, у 2021 році загальна сума поточних зобов'язань підприємства становила 51 532,9 тис. грн. При цьому, підприємство не мало короткострокових кредитів банків. Найбільшу частку в структурі поточних зобов'язань займали інші поточні зобов'язання у сумі 35 137,9 тис. грн та кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги - 14 467,4 тис. грн. Зобов'язання з бюджетом були на рівні 1 927,6 тис. грн.

У 2022 році відбулося значне зростання поточних зобов'язань - на 37,7% порівняно з попереднім роком до 70 946 тис. грн. Найбільший приріст у відносному вираженні спостерігався по кредиторській заборгованості за товари, роботи, послуги - збільшення на 101% до 29 051,2 тис. грн. Істотне зростання відбулося також по зобов'язанням з бюджетом - на 176% до 5 320,6 тис. грн. Інші поточні зобов'язання зросли лише на 4,1% до 36 573,2 тис. грн.

У 2023 році загальна сума поточних зобов'язань продовжила стрімко зростати - збільшилась ще на 59,8% порівняно з 2022 роком до 113 493,1 тис. грн. Найвищими темпами зростали зобов'язання з бюджетом - їх приріст склав 95,8% до 10 407 тис. грн. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги збільшилась на 10% до 31 949,3 тис. грн. Натомість, інші поточні зобов'язання скоротились на 4% до 35 106,6 тис. грн.

Таким чином, спостерігалась виключно негативна динаміка стрімкого нарощування ТОВ «АКМЕГА» кредиторської заборгованості, особливо перед постачальниками і бюджетом, при відсутності короткострокових кредитів банків. Це створює серйозні ризики погіршення ліквідності та платоспроможності підприємства, виникнення штрафних санкцій і потребує негайної оптимізації політики управління зобов'язаннями.

Також ми можемо зробити аналіз показників рентабельності підприємства, щоб оцінити його фінансову ефективність та прибутковість. Цей аналіз допоможе визначити, наскільки ефективно компанія використовує свої ресурси для генерування доходів та отримання прибутку. Розглянувши різні коефіцієнти рентабельності, такі як рентабельність активів, рентабельність інвестицій та

рентабельність продажів, ми зможемо скласти більш повну картину фінансового стану підприємства та його конкурентоспроможності на ринку (табл.3.5).

Таблиця 3.5

Аналіз показників рентабельності у ТОВ «АКМЕГА» за 2021-2023 роки

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+; -)	
				2021-2022 рр.	2022-2023 рр.
А	1	2	3	4	5
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	44 289,1	52 222,7	80 425,2	+7 933,6	+28 202,5
2. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн	36 025,3	34 564,8	57 202,4	-1 460,5	+22 637,6
3. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	621,2	429,95	156,2	-191,25	-273,75
4. Прибуток (збиток) від основної операційної діяльності, тис. грн	8 263,8	17 657,9	23 222,8	+9 394,1	+5 564,9
5. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	3 590,4	8 893,0	16 381,7	+5 302,6	+7 488,7
6. Рентабельність реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), %	22,9	51,1	40,6	+28,2	-10,5
7. Чиста рентабельність продажу, %	8,1	17,0	20,4	+8,9	+3,4
8. Рентабельність основних засобів, %	578,0	2 068,4	10 487,6	+1 490,4	+8 419,2

Джерело: складено автором на основі Додатку Е

Тож, у 2021 році підприємство мало рентабельність реалізованої продукції 22,9%, що свідчить про отримання 22,9 коп. прибутку від основної діяльності на 1 грн понесених витрат. Чиста рентабельність продажів становила 8,1%, тобто на 1 грн чистого доходу припадало 8,1 коп. чистого прибутку. Рентабельність основних засобів у 2021 році була на високому рівні - 578%.

У 2022 році спостерігалася значне покращення рентабельності. Рентабельність реалізації зросла до 51,1%, що на 28,2 в.п. вище, ніж у 2021 році. Чиста рентабельність продажів підвищилася до 17% (+8,9 в.п.). Рентабельність основних засобів також істотно зросла і досягла 2068,4%.

У 2023 році, незважаючи на подальше зростання чистого доходу та прибутків, показники рентабельності дещо знизилися порівняно з піковими значеннями 2022

року. Рентабельність реалізації скоротилася до 40,6% (-10,5 в.п.). Чиста рентабельність продажів зменшилася до 20,4%, але залишилася вищою, ніж у 2021 році, на 3,4 в.п. Рентабельність основних засобів продовжила зростати і досягла рекордних 10487,6%.

Отже, за аналізований період спостерігалось суттєве підвищення рентабельності діяльності ТОВ «АКМЕГА». Незважаючи на певне зниження окремих показників у 2023 році, порівняно з 2021 роком вони все одно демонструють значне поліпшення ефективності використання ресурсів підприємства. Для подальшого зростання рентабельності компанії необхідно продовжувати нарощувати обсяги реалізації та чистий дохід при контролі рівня витрат.

Тепер розглянемо склад та структуру кредиторської заборгованості у 2021-2023 роках, дані розрахунки наведемо у таблиці 3.6. Аналіз цих показників допоможе зрозуміти, наскільки ефективно підприємство управляє своїми зобов'язаннями перед контрагентами та оцінити ризики виникнення кредиторської заборгованості. Дані таблиці дозволять виявити тенденції змін у розмірі та структурі заборгованості, що є важливим для забезпечення стійкого фінансового стану та платоспроможності компанії в поточній та довгостроковій перспективі.

Таблиця 3.6

Аналіз динаміки складу та структури кредиторської заборгованості
у ТОВ «АКМЕГА» за 2021-2023 роки

Показники	Сума, тис. грн			Відхилення (+, -)		Структура, %		
	2021 рік	2022 рік	2023 рік	тис. грн	%	2021 рік	2022 рік	2023 рік
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Кредиторська заборгованість усього, у тому числі:	51 532,9	70 946,0	77 463,9	25 931	50,3	100,00	100,00	100,00
за довгостроковими зобов'язаннями	-	-	-	-	-	-	-	-
за товари, роботи, послуги	14 467,4	29 051,2	31 949,3	17 481,9	120,8	28,1	40,9	41,2
розрахунками з бюджетом	1 927,6	5 320,6	10 407,0	8 479,4	439,9	3,7	7,5	13,4
у тому числі з податку	-	1 055,3	1 108,4	-	-	-	1,5	1,4

на прибуток								
розрахунками зі страхування	-	1,0	1,0	-	-	-	-	-
розрахунками з оплати праці	-	-	-	-	-	-	-	-

Продовження табл. 3.6

Інші поточні зобов'язання	35 137,9	36 573,2	35 106,6	-31,3	-0,09	68,2	51,6	45,3
---------------------------	-------------	-------------	----------	-------	-------	------	------	------

Джерело: складено автором на основі Додатку Е

Сума кредиторської заборгованості підприємства мала стійку тенденцію до зростання протягом досліджуваного періоду. У 2022 році вона збільшилася на 25931 тис. грн або 50,3% порівняно з 2021 роком і досягла 70946 тис. грн. У 2023 році кредиторська заборгованість продовжила зростати ще на 6517,9 тис. грн (+9,2%) і становила 77463,9 тис. грн.

Структура кредиторської заборгованості також зазнала змін. У 2021 році найбільшу частку 68,2% займали інші поточні зобов'язання, на заборгованість за товари, роботи, послуги припадало 28,1%, розрахунки з бюджетом складали 3,7%.

У 2022 та 2023 роках питома вага заборгованості за товари, роботи, послуги значно зросла - до 40,9% і 41,2% відповідно. Частка розрахунків з бюджетом також підвищилася до 7,5% у 2022 році та 13,4% у 2023 році, зокрема за рахунок збільшення податку на прибуток. Водночас питома вага інших поточних зобов'язань скоротилася до 51,6% у 2022 році та 45,3% у 2023 році.

Таким чином, спостерігається тенденція нарощування як сумарної кредиторської заборгованості, так і її окремих складових, особливо за товари, роботи, послуги та розрахунками з бюджетом. Це може свідчити про проблеми з платіжною дисципліною та ефективним управлінням борговими зобов'язаннями. Підприємству необхідно вживати заходів для оптимізації кредиторської заборгованості й поліпшення розрахунків із контрагентами задля підтримки фінансової стійкості та платоспроможності.

ВИСНОВКИ

За результатами виконаної роботи можна зробити наступні висновки:

1. У ході дослідження сутності кредиторської заборгованості було виявлено, що кредиторська заборгованість — це зобов'язання підприємства перед іншими юридичними та фізичними особами, що виникають внаслідок минулих операцій і погашення яких призведе до зменшення ресурсів підприємства. Класифікація кредиторської заборгованості може здійснюватися за термінами погашення (поточна і довгострокова), метою виникнення (за товари, роботи, послуги, перед бюджетом, працівниками тощо) та валютою зобов'язань. Первісно кредиторська заборгованість оцінюється за справедливою вартістю отриманих товарів/послуг або за теперішньою вартістю майбутніх грошових потоків для погашення. Надалі здійснюється оцінка за амортизованою собівартістю із застосуванням ефективної ставки відсотка згідно з МСФЗ.

2. Кредиторська заборгованість має такі ключові особливості: безоплатність користування, чіткі строки погашення згідно договорів, без гарантій, роль у забезпеченні безперервності операційного циклу та підтриманні ліквідності підприємства як своєрідного «фінансового буферу», вплив на податкові зобов'язання з податку на прибуток через коригування витрат, можливість слугувати індикатором надійності контрагентів. З облікової точки зору, кредиторська заборгованість відображається на рахунках класу 6 "Поточні зобов'язання" і деталізується за видами заборгованості (постачальникам, бюджету, працівникам тощо) та контрагентами. Своєчасна ідентифікація, визнання та оцінка кредиторської заборгованості забезпечує достовірне відображення зобов'язань у фінансовій звітності підприємства. Ураховуючи ці специфічні риси, своєчасний моніторинг та ефективне управління кредиторською заборгованістю є критично важливим для забезпечення стабільного фінансового стану та безперебійної діяльності підприємства.

3. Зі стрімким розвитком інформаційних технологій питання автоматизації облікових процесів стає все більш актуальним для сучасних компаній. Облік

кредиторської заборгованості не є винятком і може бути значно спрощений та прискорений за допомогою спеціалізованих програмних рішень. Автоматизовані системи обліку кредиторської заборгованості передбачають використання комп'ютерного програмного забезпечення, яке управляє всім циклом обліку кредиторської заборгованості, від первинної реєстрації договірних зобов'язань до підготовки звітності. Такий підхід значно підвищує оперативність обробки даних, знижує ризик помилок у розрахунках, полегшує процес моніторингу та аналізу заборгованості. Процес автоматизації обліку кредиторської заборгованості передбачає формування первинних документів в електронному вигляді, використання електронного документообігу, ведення аналітичного обліку заборгованості за різними параметрами, автоматизований контроль термінів погашення, формування звітності та інтеграцію з іншими модулями бухгалтерської програми. Сучасні бухгалтерські інформаційні системи надають широкий набір інструментів для повної автоматизації обліку кредиторської заборгованості, включаючи аналітичний облік, контроль термінів, резерви під безнадійні борги, облік операцій по рахунках дебіторів, підготовку документів для оплати, регуляторну звітність, інструменти ABC- та XYZ-аналізу заборгованості, розрахунок фінансових показників. Впровадження програмних рішень для автоматизації бухгалтерського обліку є перспективним напрямком підвищення ефективності роботи облікового персоналу, оптимізації процесу контролю та аналізу кредиторської заборгованості та забезпечення фінансової стійкості підприємства. Повна автоматизація можлива лише за умови створення інтегрованої інформаційної системи для безперервного обміну даними між усіма програмними продуктами компанії.

4. Належний облік кредиторської заборгованості є вкрай важливим для фінансової стабільності підприємства. Основні проблеми - відсутність чіткої класифікації видів заборгованості, необхідність удосконалення обліку, питання довгострокової заборгованості та резервів сумнівних боргів. Для вдосконалення обліку потрібно розширювати коло контрагентів, контролювати їх платоспроможність, створювати резерви, встановлювати ліміти заборгованості,

проводити ревізії та інвентаризацію. Це забезпечить достовірні дані для управлінських рішень щодо оптимізації розрахунків.

5. У ТОВ «АКМЕГА» розроблена чітка методика обліку кредиторської заборгованості відповідно до вимог законодавства. Для обліку різних видів заборгованості використовуються рахунки класу 6 «Поточні зобов'язання» з деталізацією за субрахунками та аналітичними рахунками у розрізі контрагентів, договорів, термінів оплати. Первинними документами є рахунки-фактури, акти виконаних робіт, податкові накладні. Облік ведеться в спеціалізованій програмі «BAS: Бухгалтерія», формуються оборотно-сальдові відомості. Для імпорту відображаються курсові різниці, митна вартість, мито, ПДВ. Ведеться аналітичний облік податкових зобов'язань. Впроваджена системна методика із застосуванням необхідної документації та процедур контролю забезпечує достовірне відображення кредиторської заборгованості у звітності та ефективне управління грошовими потоками підприємства.

6. Для вдосконалення обліку та контролю кредиторської заборгованості пропонується комплексний підхід: автоматизація моніторингу й сповіщень про платежі, розробка регламентів з авансів, лімітів, відстрочок та штрафів, впровадження електронного документообігу та хмарних сервісів для звірки з контрагентами, використання факторингу й банківських гарантій, перегляд співпраці з ненадійними партнерами, розширення аналітичного обліку за термінами та територіями, організація внутрішнього аудиту операцій, навчання персоналу. Комплексна реалізація цих заходів дозволить підвищити достовірність даних, мінімізувати ризики, покращити облік заборгованості та ефективність управління фінансовими потоками.

7. Ефективний контроль кредиторської заборгованості дозволяє забезпечити своєчасне виконання зобов'язань перед партнерами, захистити ділову репутацію та уникнути штрафних санкцій. Українські науковці наголошують на необхідності контролю для підтримання оптимального рівня заборгованості, мінімізації ризиків фінансової кризи та неплатоспроможності, узгодження із загальною фінансовою стратегією підприємства. Ключовими аспектами

ефективного контролю кредиторської заборгованості є ретельний моніторинг строків погашення для уникнення прострочених платежів, регулярний аналіз структури заборгованості задля виявлення потенційних ризиків, встановлення чітких внутрішніх процедур та розподіл відповідальності. Контроль має базуватися на безперебійному потоці та обміні відповідними документами між підрозділами. Важливо також оцінювати показники оборотності заборгованості та її вплив на фінансовий стан. Контроль кредиторської заборгованості є невід'ємною складовою загальної стратегії управління оборотним капіталом та фінансами, спрямованою на забезпечення платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості підприємства.

8. Ключовим напрямком є контроль кредиторської заборгованості — зобов'язань перед постачальниками та іншими контрагентами. Підприємство застосовує комплексний підхід, який включає: чіткий облік типів заборгованості, аналітичний облік у розрізі постачальників, систему попереджень про терміни оплати, щорічну інвентаризацію розрахунків, збалансований підхід до погашення зобов'язань та використання заборгованості як джерела фінансування, диференційований підхід до різних видів заборгованості, централізоване управління через фінансовий відділ, взаємний залік боргів, знижки для стимулювання своєчасної оплати, факторинг дебіторської заборгованості та можливість передачі функцій обліку та контролю спеціалізованим компаніям. Незважаючи на недоліки, завдяки комплексному підходу досягається баланс між підтримкою платоспроможності, збереженням партнерських відносин та ефективним використанням фінансів. Проте керівництву варто постійно вдосконалювати систему контролю для мінімізації ризиків та підвищення ефективності.

9. ТОВ «АКМЕГА» стикається з низкою проблем в управлінні кредиторською заборгованістю, серед яких: стрімке нарощування загальної суми кредиторської заборгованості, особливо перед постачальниками та бюджетом, що створює ризики погіршення ліквідності та платоспроможності; надмірне використання кредиторської заборгованості як джерела фінансування обороту; низькі показники абсолютної ліквідності, незважаючи на поступове поліпшення швидкої та загальної ліквідності; непоодинокі випадки виникнення простроченої

заборгованості, що може призвести до штрафних санкцій та судових позовів; проблеми з оперативним контролем та узгодженням заборгованості через велику кількість контрагентів, недостатній штат фінансового відділу та централізацію процесів управління; певні недоліки в системі документального оформлення операцій та інвентаризації розрахунків. Отже, підприємству необхідно комплексно вдосконалювати систему управління кредиторською заборгованістю для мінімізації ризиків та підвищення ефективності фінансових процесів.

10. Напрями вдосконалення контролю кредиторської заборгованості у ТОВ «АКМЕГА» включають впровадження автоматизованої системи обліку та контролю, розробку чітких внутрішніх процедур і політик управління заборгованістю, регулярний моніторинг показників оборотності та термінів погашення боргів, диверсифікацію джерел фінансування та оптимізацію структури заборгованості, налагодження ефективної комунікації з кредиторами, впровадження KPI та системи мотивації персоналу, використання сучасних методів аналізу та прогнозування грошових потоків, інтеграцію в систему ризик-менеджменту, а також безперервне вдосконалення процесів за циклом «планувати-виконувати-перевіряти-коригувати», вивчення кращих практик, забезпечення гнучкості та адаптивності системи.

11. Ефективне управління кредиторською заборгованістю є важливим аспектом забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. Аналіз динаміки поточних зобов'язань ТОВ «АКМЕГА» у 2021-2023 роках виявив стрімке зростання їх обсягів. Якщо у 2021 році загальна сума становила 51 532,9 тис. грн, то у 2022 році вона зросла на 37,7% до 70 946 тис. грн, а у 2023 році - ще на 59,8% до 113 493,1 тис. грн. Така тенденція, з одного боку, може свідчити про ефективне використання активів для нарощування ринкової присутності та обсягів продажів. Проте, з іншого боку, диспропорція між зростанням зобов'язань та активів створює ризики для платоспроможності в майбутньому. Найбільший приріст спостерігався у заборгованості за товари, роботи, послуги - з 28,1% у 2021 році до 41,2% у 2023 році, та розрахунками з бюджетом - з 3,7% до 13,4% відповідно. Для підтримання фінансової стабільності ТОВ «АКМЕГА» необхідно ретельно

контролювати структуру та динаміку кредиторської заборгованості, оптимізувати розрахунки з контрагентами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акіншина О.В., Плотніченко І.Б. Модель внутрішнього обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2017. № 56. С. 3-8.
2. Бандурка О.М., Коробов М.Я., Орлов П.І. Фінансова діяльність підприємств : навч. посіб. Київ : Либідь, 2008. 312 с.
3. Білик М. Д. Фінанси підприємств: проблеми і перспективи: монографія. Київ: ТОВ «ПанТот», 2012. 336 с
4. Бланк І. А. Словник-довідник фінансового менеджменту. Київ: Ніка-Центр, Ельга, 1998. 480 с.
5. Бланк И. А. Управління фінансовими ресурсами підприємства. Київ : Ельга, 2011. 574 с.
6. Бурлан С. А., Валентова Ю. В. Облікові аспекти управління кредиторською заборгованістю підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 1.
7. Бутинець. Ф.Ф., Виговська Н.Г., Малюга Н.М. Контроль і ревізія : підручник . Житомир : Рута, 2002. 544 с.
8. Бухгалтерські програми українського виробництва | A4 Company. *A4 Company*. URL: <https://a4.com.ua/buhgalterski-programi-ukrainskogo-virobnitstva/>. (дата звернення 10.05.2024).
9. Власова І. О. Облік розрахунків з дебіторами та кредиторами : автореф. дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Київ, 2005. 25 с.
10. Ганусич В.О., Лоя М.І. Вдосконалення обліку поточних зобов'язань. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*. 2015. № 1. С. 238-241.
11. Голов С. Ф., Костюченко В. М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами. Київ : Лібра, 2004. 880 с.

12. Гончарук Р. П. Сутність та класифікація кредиторської заборгованості: колізії наукових підходів. *Вісник ЖДТУ. Серія: економічні науки*. 2012. № 1 (59). Ч.1 С. 48–51.
13. Жердєва Л. І., Гевлич Л. Л. Аналіз кредиторської заборгованості в рамках управління зобов'язаннями. *Вісник СНТ*. 2016. Т. 1. № 8. С. 164–168.
14. Ізмайлова Н.В. Стан та тенденції дебіторської та кредиторської заборгованості: макроекономічний аспект. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. № 4. С. 12-18.
15. Калінеску Т. В., Павленко І. В. Вдосконалення обліку та аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємствах. *Інфраструктура ринку*. 2018. № 26. С. 369–377.
16. Кирилов О. Методика бухгалтерського обліку і фінансової звітності зобов'язань підприємства. *Молодий вчений*. 2019. № 1(65). С. 465–468.
17. Ковалев В. В. Финансовый менеджмент: теория и практика. 2-те вид. Можайск : Проспект, 2007. 1024 с.
18. Коновалова К. Т., Макарова А. С. Удосконалення обліку кредиторської заборгованості та методи управління нею. *Причорноморські економічні студії*. 2018. № 34. С. 181–184.
19. Кужельний М.В., Лінник В.Г. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. Київ : КНЕУ. 2017. 360 с.
20. Любар О. О. Удосконалення обліково-інформаційного забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 5
21. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_051#Text. (дата звернення 10.05.2024).
22. Міжнародний стандарт фінансової звітності 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_004#Text. (дата звернення 10.05.2024).

23. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 «Фінансові інструменти». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_016#Text. (дата звернення 10.05.2024).
24. Міжнародний стандарт фінансової звітності 15 «Дохід від договорів з клієнтами». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS-15_ukr-compressed.pdf. (дата звернення 10.05.2024).
25. Міжнародний стандарт фінансової звітності 16 «Оренда». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS16-ukr_AH-compressed-1.pdf. (дата звернення 10.05.2024).
26. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ, МСФЗ для МСП, включаючи МСБО та тлумачення КТМФЗ, ПКТ). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text. (дата звернення 10.05.2024).
27. Москалюк Г. О. Система внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованості: напрями удосконалення і розвитку. *Ефективна економіка*. 2013. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1899>. (дата звернення 10.05.2024).
28. Плаксієнко В., Черненко К. Електронний (безпаперовий) документообіг. Електронний цифровий підпис. *Economics. Management. Innovations*. 2019. Вип. № 1 (24). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2019_1_9 (дата звернення 10.05.2024).
29. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#n17>. (дата звернення 10.05.2024).
30. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» : Наказ Міністерства фінансів України від 31.01.2000 № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text>. (дата звернення 10.05.2024).
31. Склярук, І. П., & Гузей, Н. С. Удосконалення обліку та управління кредиторською заборгованістю підприємства в умовах нестабільності. *Підприємництво і торгівля*. 2022. № 33. С. 71–79.

32. Ступницька Т.М., Маркова Т.Д., Бамбуляк І.М., Кулік Н.М. Кредиторська заборгованість підприємства: оцінка та механізми управління. *Економіка харчової промисловості*. 2018. № 4 (10). С. 66–78.
33. Сурніна К.С. Зобов'язання і кредиторська заборгованість, проблеми термінології і класифікації. *Економіка: проблеми теорії та практики: міжвузівський зб. наук. праць ДНУ. Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2000. Вип. 42. С. 56-61.*
34. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2004. 560 с.
35. Фінанси підприємств : підручник / ред. А. М. Поддєрьогіна. 3-тє вид. Київ : КНЕУ, 2000. 460 с.
36. Фінансовий облік : навч. посіб. / В. М. Краєвський та ін. Ірпінь : Держ. податк. ун-т, 2022. 616 с.
37. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>. (дата звернення 10.05.2024).
38. Чебанова Н. В., Василенко Ю. А. Бухгалтерский финансовый учет: посібник. Київ : Академія, 2003. 679 с.
39. Ярмак О. В., Прокудін К. О. Управління дебіторською та кредиторською заборгованостями підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2020. № 11/2. С. 28–31.
40. 14 Ways to Improve the Accounts Payable Process. Outsourced Accounting for Service Businesses and Nonprofits. URL: <https://www.growthforce.com/blog/14-ways-to-improve-the-accounts-payable-process>. (дата звернення 10.05.2024).

ДОДАТКИ